

PRZEGLĄD WYBORCZY

*

Biuletyn informacyjny

3-4/2003

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

ISSN 1507-983X

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego
00-902 Warszawa, ul. Wiejska 10

Opracowanie - Zespół w Krajowym Biurze Wyborczym
Bohdan Szcześniak
Alicja Kicińska
Marcin Lisiak
Redakcja - Kazimierz Wojciech Czaplicki, kierownik Biura

Skład komputerowy – Marcin Lisiak

Oddano do druku – 8 grudnia 2003 r.

Przy wykorzystaniu informacji zawartych w „Przeglądzie wyborczym” przez środki masowego przekazu, Krajowe Biuro Wyborcze będzie wdzięczne za każdorazowe wskazanie źródła informacji.

Oficjalna strona Państwowej Komisji Wyborczej w Internecie

www.pkw.gov.pl

SPIS TREŚCI	Str.
* Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej	5
*Przygotowania do referendum w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej	5
- Narada z komisarzami wyborczymi i dyrektorami delegatur i zespołów Krajowego Biura Wyborczego	5
- Prace legislacyjne, opinie i wyjaśnienia	16
*Wybory uzupełniające do Senatu RP w okręgu wyborczym nr 2 - część województwa dolnośląskiego	17
*Działania wynikające z ustaw samorządowych	24
- Badanie sprawozdań finansowych komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach samorządowych	24
- Wyjaśnienia i opinie dotyczące finansowania kampanii wyborczej i innych przepisów ustaw samorządowych	25
- Informacja o wydatkach poniesionych na wybory z budżetu państwa	31
*Informacja i wnioski o realizacji przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP	34
* Wymiana doświadczeń z zagranicą	45

POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

Państwowa Komisja Wyborcza odbyła 8 posiedzeń w dniach 10, 17, 24 i 31 marca oraz 7, 14, 22 i 28 kwietnia 2003 r.

* W dniu 14 marca 2003 r. została uchwalona ustawa o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. Nr 57, poz. 507). Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie po jej ogłoszeniu odbyła naradę roboczą z komisarzami wyborczymi i dyrektorami delegatur i zespołów Krajowego Biura Wyborczego, w celu omówienia zadań w przygotowaniu i przeprowadzeniu przewidywanego referendum ogólnokrajowego w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej. Narada odbywała się w dniach 12 - 13 kwietnia 2003 r. w Rajgrodzie, woj. podlaskie.

Wystąpienie wprowadzające Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej sędziego Ferdynanda Rymarza

Celem naszego spotkania jest omówienie zadań związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem referendum ogólnokrajowego w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację umowy dotyczącej przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej. Spotykamy się z zamiarem wspólnego ustalenia jak zorganizować naszą pracę, by referendum zostało przeprowadzone bardzo sprawnie, a jego wyniki były w pełni wiarygodne.

Intencją naszą jest aby w ramach obowiązujących przepisów ustawy ustalić priorytety i szczegółowe zadania organizacyjne. Przyjmując, na podstawie publicznych wypowiedzi osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, że referendum zostanie zarządzane na 8 czerwca br. lub w razie głosowania dwudniowego na 7 i 8 czerwca br., do tych terminów musimy dostosować harmonogram naszych prac.

Tu muszę podzielić się refleksją, że czasu na przygotowania mamy bardzo niewiele (niecałe dwa miesiące), a zadanie jest szczególnie ważne, można stwierdzić – ma znaczenie historyczne dla Polski. Zestawienie tych faktów uzasadnia pełną mobilizację.

Jak zwykle, co nazwałbym niechlubną tradycją, późno zostały określone warunki prawne przeprowadzenia referendum. Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym została ogłoszona w Dzienniku Ustaw z dnia 2 kwietnia 2003 r., a wejdzie w życie 17 kwietnia 2003 r.

Niedługo później powinno być zarządzane referendum, bowiem przy założonym terminie jego przeprowadzenia pierwsze czynności kalendarza referendalnego powinny być wykonane w ostatnich dniach kwietnia br. Dla zorientowania Państwa w terminach wykonania zadań referendalnych przekazaliśmy projekt kalendarza czynności w referendum ogólnokrajowym sporządzony w dwóch wersjach (dla głosowania jedno i dwudniowego).

Krótki okres między wejściem w życie ustawy a zarządzeniem referendum powoduje duże spiętrzenie prac legislacyjnych. Przekazaliśmy Państwu również wykaz aktów prawnych wymagających przygotowania i wydania w związku z referendum ogólnokrajowym. Wykaz ten obejmuje 28 aktów prawnych, z których tylko jeden będzie wydany bez udziału Państwowej Komisji Wyborczej.

Ze względu na przedmiot unormowań różna jest pilność wydania poszczególnych aktów wykonawczych. Niektóre z nich powinny wejść w życie lub przynajmniej być ogłoszone niezwłocznie, ostatnie zaś nie później niż w połowie maja. Pewnym utrudnieniem w przygotowaniach jest to, że prawdopodobnie dopiero w dniu zarządzenia referendum stanie się wiadome, czy głosowanie będzie jedno, czy dwudniowe.

Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze podjęły już prace organizacyjne i legislacyjne związane z przygotowaniem do referendum. Komisja zwróciła się do Prezesa Rady Ministrów wskazując na pilną potrzebę opracowania projektów i wydania rozporządzeń do ustawy o referendum ogólnokrajowym i przesłała wykaz tych rozporządzeń. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatrzyła wstępnie przygotowane przez Krajowe Biuro Wyborcze projekty uchwał w sprawie: regulaminu PKW, regulaminu komisji obwodowych do spraw referendum, wzoru wykazu obywateli popierających wnioski o poddanie określonej sprawy pod referendum ogólnokrajowe, wzorów pieczęci obwodowych komisji do spraw referendum, wzoru zaświadczenia dla mężów zaufania, a także projekt rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie obowiązków organów ewidencji ludności w zapewnieniu Państwowej Komisji Wyborczej wykonania jej zadań związanych ze sprawowaniem nadzoru nad prowadzeniem rejestru wyborców i sporządzeniem spisu wyborców, projekt rozporządzenia w sprawie sposobu zgłaszania kandydatów do obwodowych komisji do spraw referendum w referendum ogólnokrajowym, wzoru zgłoszenia, szczegółowego trybu powoływania komisji, w tym trybu przeprowadzania losowania oraz projekt rozporządzenia w sprawie spisu osób uprawnionych do udziału w referendum. Państwowa Komisja Wyborcza zaopiniowała również nadesłane przez Ministra Spraw Zagranicznych projekty rozporządzeń w sprawie sposobu sporządzania i aktualizacji spisu osób uprawnionych do udziału w referendum, przebywających za granicą ..., a także w sprawie szczegółowych wymagań oraz obowiązków konsula w zakresie ochrony lokalu komisji w czasie przerwy w głosowaniu. W najbliższy poniedziałek Komisja rozpatrzy kolejne projekty aktów prawnych. Z prac organizacyjnych wspomnę tylko o pracach Krajowego Biura Wyborczego związanych z przygotowaniem preliminarza wydatków referendalnych i zagrożeniem, jakim jest brak w rezerwie celowej środków finansowych na przeprowadzenie dwudniowego głosowania, obsługą informatyczną referendum, wizualizacją wyników wraz ze stroną internetową, przygotowaniem

do wprowadzenia specjalnych zabezpieczeń na kartach do głosowania, itd. Szerzej będzie mowa o tym w kolejnych wystąpieniach.

Omówiłem jedno z utrudnień, jakim jest niewątpliwie późne wydanie ustawy, a co za tym idzie spiętrzenie prac legislacyjnych.

Zamierzam również wskazać na elementy pozytywne wynikające z ustawy o referendum ogólnokrajowym, stwarzające korzystne warunki dla sprawnego przeprowadzenia referendum i ustalenia jego wyników.

Sprawą zasadniczą jest powierzenie komisarzom wyborczym, wspieranym przez delegatury Krajowego Biura Wyborczego funkcji ogniwa pośredniego między obwodami a Państwową Komisją Wyborczą w ustaleniu wyników referendum, i powiązanie tego zadania ze sprawowanym przez komisarzy nadzorem nad przestrzeganiem prawa wyborczego, w tym nad tworzeniem obwodów i powoływaniem obwodowych komisji. Takie rozwiązanie, będące niewątpliwie wyrazem wysokiego zaufania i uznania dla doświadczenia i efektów pracy komisarzy wyborczych oraz ich aparatu wykonawczego - delegatur Krajowego Biura Wyborczego stwarza, jak sądzę, optymalne warunki dla zorganizowania sprawnego spływu protokołów głosowania z obwodów, sprawnej kontroli prawidłowości sporządzenia protokołów głosowania, bezbłędnego i szybkiego obliczenia wyników na obszarze działania poszczególnych komisarzy i przekazania tych wyników do Państwowej Komisji Wyborczej. Przy pełnym szacunku dla zaangażowania i staranności ciał społecznych w rodzaju komisji terytorialnych, czy komisji okręgowych wyrażam przekonanie, że nie obrazicie się Państwo za słowo, którym Was określe, „zawodowcy” zrobią to lepiej.

Poza tym, obiektywnie patrząc na stojące przed nami zadanie trzeba stwierdzić, że ustalenie wyników referendum jest znacznie prostsze niż np. wyborów samorządowych, a nadto stanowicie Państwo zespół coraz bardziej doświadczony i to również powinno owocować. Wspomnę jeszcze, że na szczeblu komisarzy wyborczych i delegatur Krajowego Biura Wyborczego nie będą występowały zadania organizacyjne zbliżone do tych, które występują w czasie wyborów. Mam tu na myśli np. druk kart do głosowania, czy rejestrację podmiotów uprawnionych do określonych ustawowo czynności referendalnych. Czynności te będą załatwiane na szczeblu centralnym.

Oceniając w sposób ogólny wynikającą z ustawy koncepcję przygotowania i przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego stwierdzam, że pewnym uproszczeniem organizacyjnym towarzyszy znaczący wzrost zadań komisarzy wyborczych .

1. Zadania komisarzy wyborczych

Zadania komisarzy wyborczych związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem referendum w sposób bardzo ogólny określa art. 12 ustawy o referendum ogólnokrajowym. Sprowadzają się one do zadań decydujących o sprawnym przeprowadzeniu referendum, to jest do:

- zapewnienia we współdziałaniu z właściwymi organami samorządu terytorialnego prawidłowego przygotowania i przeprowadzenia referendum, sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem prawa przez obwodowe komisje i rozpatrywania skarg na działalność tych komisji;
- dostarczenia komisjom obwodowym kart do głosowania w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą,
- ustalenia wyników głosowania i przekazania ich do Państwowej Komisji Wyborczej.

Spróbuję te lakoniczne sformułowania przełożyć na zadania bardziej konkretne, a zaliczyć do nich należy w szczególności:

- a) nadzór nad terminowym i prawidłowym utworzeniem obwodów do głosowania z uwzględnieniem: zmian w obwodach stałych, utworzeniem obwodów odrębnych w szpitalach, zakładach karnych, a także obwodów w domach studenckich, oraz
- b) nadzór nad terminowym i zgodnym z prawem powołaniem komisji obwodowych.

W związku z tymi zadaniami chciałbym zwrócić uwagę na art. 89 ustawy o referendum ogólnokrajowym, który stanowi, że jeżeli właściwe organy gminy nie wykonują w terminie, w sposób zgodny z prawem zadań dotyczących utworzenia obwodów głosowania lub ich zmiany, powołania lub zmian w składach komisji obwodowych, właściwy komisarz wyborczy wzywa te organy do wykonania zadań w sposób zgodny z prawem w wyznaczonym terminie, a w razie bezskutecznego wpływu terminu niezwłocznie wykonuje te zadania i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą. Macie więc Panie i Panowie komisarze nie tylko obowiązki ale i skuteczne narzędzie wymuszenia przestrzegania prawa przez organy samorządu terytorialnego. Wspominając o nadzorze nad tworzeniem obwodów chciałbym Państwu przypomnieć, że z odpowiedniego stosowania przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu w sprawach nieuregulowanych ustawą o referendum ogólnokrajowym wynika obowiązek wykonania zadań określonych w art. 53 ust. 1 Ordynacji wyborczej, a więc dostosowania przez wójtów określonej liczby lokali komisji obwodowych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Następne ważne zadania komisarzy wyborczych, to:

- c) zorganizowanie szkolenia komisji obwodowych,

- d) nadzór nad zapewnieniem komisjom obwodowym warunków ochrony lokali głosowania, urn i dokumentów w czasie nocnej przerwy w głosowaniu (jeśli głosowanie będzie dwudniowe),
- e) nadzór nad dostarczeniem komisjom obwodowym kart do głosowania, spisów osób uprawnionych do udziału w referendum, formularzy protokołów do głosowania oraz innych dokumentów i materiałów,
- f) zorganizowanie sprawnego dostarczenia protokołów głosowania z obwodów do komisarza wyborczego z ewentualnym wykorzystaniem pełnomocników przy badaniu zgodności arytmetycznej danych zawartych w protokole,
- g) zorganizowanie sprawnego systemu przyjmowania protokołów głosowania w obwodach, ich ewidencji oraz obliczania wyników głosowania na obszarze działania komisarza wyborczego przy wykorzystaniu wsparcia informatycznego, z uwzględnieniem przekazywania informacji o częściowych wynikach głosowania do PKW,
- h) dostarczenie do Państwowej Komisji Wyborczej protokołu głosowania na obszarze działania komisarza wyborczego.

Omówiony katalog zadań komisarzy muszą uzupełnić oczekiwaniem Państwowej Komisji Wyborczej, że w przypadku zagrożeń organizacyjnych, poważnych incydentów lub potrzeby rozstrzygnięcia ważnej sprawy na miejscu będą Państwo angażowali się osobiście i w razie potrzeby wyjeżdżali w teren.

Proszę również o sygnalizowanie Państwowej Komisji Wyborczej poważniejszych zagrożeń przed referendum, a także przekazywanie na bieżąco w czasie referendum meldunków o istotnych wydarzeniach.

Pozwólcie Państwo, że poświęcę więcej uwagi niektórym spośród wymienionych zadań komisarzy wyborczych.

2. Nadzór nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców oraz sporządzeniem spisów osób uprawnionych do udziału w referendum

Pierwsza z ważnych spraw, jaką pragnę omówić, wiąże się z prawidłowym obliczaniem frekwencji referendalnej, która jak dobrze wiemy decyduje o wiążącym lub niewiążącym wyniku referendum. Kluczem dla prawidłowego ustalenia frekwencji jest sporządzenie spisów osób uprawnionych do udziału w referendum na podstawie prawidłowo prowadzonego i aktualizowanego rejestru wyborców.

Wiemy, że rejestr wyborców jest odwzorowaniem, z naniesieniem określonej korekty, ewidencji ludności prowadzonej w gminie. Jeśli ewidencja ta zawiera błędy ponieważ nie jest w sposób prawidłowy aktualizowana, to i rejestr wyborców zawiera nieścisłości. Te nieścisłości mogą powodować nieprawidłowe ustalenie frekwencji referendalnej, a w krytycznym przypadku, gdyby frekwencja wynosiła około 50%, spowodować nieprawidłowe ustalenie w zakresie wiążącego lub niewiążącego wyniku referendum.

Z podanych przyczyn aktualizacja rejestru wyborców i sporządzenie na ich podstawie prawidłowych spisów osób uprawnionych do udziału w referendum nabiera szczególnego znaczenia właśnie przed zbliżającym się referendami w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację umowy dotyczącej przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej.

Państwowa Komisja Wyborcza pismem z dnia 10 lutego br. zwróciła się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji wskazując na potrzebę dokonania w gminach przeglądu sposobu prowadzenia i aktualizacji rejestru wyborców w związku z planowanym referendami. W piśmie tym Komisja prosiła o spowodowanie odpowiednich działań wojewodów w trybie nadzoru nad gminami, służących uporządkowaniu ewidencji ludności w gminach w celu usunięcia ewentualnych przypadków braku terminowego uwzględnienia w systemie ewidencji ludności zmian w zameldowaniu osób na pobyt stały, wyłączenia z ewidencji ludności osób zmarłych, pełniejszego wykorzystania art. 15 ust. 2 ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych oraz uwzględnienia innych zmian dokonanych na podstawie przepisów o aktach stanu cywilnego lub ewidencji ludności. Państwowa Komisja Wyborcza wskazała w omawianym piśmie na potrzebę objęcia również działaniami nadzorczymi wojewodów aktualizacji wojewódzkich informatycznych zbiorów meldunkowych, które w okresie wyborów często stanowią bazę do wydruku spisów wyborców wykonywanych dla urzędów gmin odpłatnie.

Trzy dni temu otrzymałem pismo Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji informujące o wcześniejszym jego wystąpieniu do wojewodów z poleceniem podjęcia działań mających na celu rzetelną weryfikację danych zawartych w ewidencji ludności i aktach stanu cywilnego oraz informowania o rezultatach tych działań.

Ustawa o referendum ogólnokrajowym wprowadza w art. 95 postulowane przez Państwową Komisję Wyborczą zmiany umożliwiające sprawowanie przez Komisję nadzoru nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców. Nowy art. 43a Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP określa czynności Państwowej Komisji Wyborczej w tym zakresie oraz zawiera upoważnienie dla Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji do określenia w drodze rozporządzenia obowiązków organów prowadzących sprawę ewidencji ludności w zapewnieniu PKW wykonywania jej zadań związanych z nadzorem. Omawiany przepis ustala, że czynności z zakresu nadzoru nad rejestrami i spisami Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje przy pomocy Krajowego Biura Wy-

borczego, zaś szczegółowy sposób ich wykonywania określa regulamin Państwowej Komisji Wyborczej. Jak już wspomniałem oba omawiane akty prawne, to jest rozporządzenie i zmieniiony regulamin Państwowej Komisji Wyborczej są już w wersji wstępnej opracowane przy Państwa udziale i będą mogły być podjęte po wejściu w życie ustawy o referendum ogólnokrajowym. Ich wejście w życie umożliwi delegaturom Krajowego Biura Wyborczego prowadzenie kontroli prawidłowości prowadzenia i aktualizowania rejestrów oraz podejmowanie działań w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości.

Uprawnienia te wejdą w życie w zbyt krótkim okresie przed terminem referendum by ewentualnymi kontrolami można było objąć znaczną liczbę gmin, tym bardziej, że w tym czasie delegatury Krajowego Biura Wyborczego będą mocno obciążone innymi czynnościami organizacyjnymi związanymi z przygotowaniem do referendum.

Sądzę jednak, że sam fakt posiadania wyraźnie określonych uprawnień kontrolnych może być przez dyrektorów delegatur wykorzystany w celu zwrócenia się do wójtów o zintensyfikowanie prac nad aktualizacją rejestrów wyborców. Tę sprawę Państwowa Komisja Wyborcza sygnalizowała już wcześniej w piśmie skierowanym do Pań i Panów oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Jestem również przekonany o możliwości i zasadności podjęcia działań popularyzujących możliwość sprawdzania przez obywateli rejestrów i spisów osób uprawnionych do udziału w referendum wraz z możliwością składania reklamacji w razie stwierdzenia nieprawidłowości. Pożądane jest również upowszechnianie informacji o możliwości uzyskania wpisu do rejestru wyborców na własny wniosek, dopisania się do spisu w miejscu pobytu czasowego, a także o możliwości uzyskania zaświadczenia o prawie do głosowania. Należy również zadbać o zapewnienie ułatwień w uzyskaniu zaświadczenia o prawie do głosowania; mam tu na myśli skierowanie przez urzędy gmin do wykonywania tego zadania takiej liczby pracowników by otrzymanie zaświadczenia nie wymagało długiego oczekiwania.

To upowszechnianie informacji powinno być realizowane za pośrednictwem środków masowego przekazu, jak i przez podanie do wiadomości numeru telefonu do delegatury oraz adresu strony internetowej PKW.

Mówiąc o sprawie upowszechniania informacji ważnych dla osób zamierzających uczestniczyć w referendum pragnę mocno podkreślić znaczenie szerokiej współpracy z mediami, obejmującej udzielanie informacji o terminach czynności referendalnych, uprawnieniach uczestników referendum, itp.

Przedstawione propozycje działań mają na celu usunięcie w maksymalnym stopniu przeszkód formalnych we wzięciu udziału w głosowaniu w referendum ogólnokrajowym. Będę wdzięczny za zgłoszenie propozycji unormowań w tym zakresie, które można byłoby wpro-

wadzić do przepisów wykonawczych oraz propozycji innych działań np. o charakterze informacyjnym.

3. Tworzenie obwodów głosowania

Zgodnie z art. 96 pkt.1 ustawy o referendum ogólnokrajowym utworzenie odrębnych obwodów głosowania w szpitalach, zakładach pomocy społecznej oraz w zakładach karnych i aresztach śledczych, a także dokonanie ewentualnych zmian w stałych obwodach głosowania powinno być dokonane w terminie do 40 dnia przed najbliższym referendument. Ten sam termin dotyczy utworzenia obwodów głosowania w domach studenckich. Wymieniony 40-dniowy termin upływa 28 lub 29 kwietnia br. w zależności od tego czy referendum zostanie zarządzone na 7 i 8 czerwca br., czy na 8 czerwca br. Tworzenie obwodów w szpitalach i zakładach pomocy społecznej wymaga ustalenia, czy co najmniej 50 osób uprawnionych do udziału w referendum będzie przebywało w tych zakładach w dniu referendum. Utworzenie obwodu w domach studenckich wymaga pisemnego poinformowania rektora szkoły wyższej przez 50 osób uprawnionych do udziału w referendum o zamiarze przebywania w domu studenckim w dniu referendum. W każdym wypadku tworzenia obwodów lub zmian w istniejącej sieci obwodów konieczny jest wniosek wójta i zwołanie sesji rady gminy. Na opisane czynności przygotowawcze i podjęcie uchwał jest już bardzo mało czasu. Omawianą sprawę sygnalizowałem Paniom i Panom Komisarzom Wyborczym pismem sprzed kilku dni. Powróciłem do tej sprawy, by podkreślić znaczenie i pilność wykonania zadania. Przy okazji wyrażam opinię, że przywołany wcześniej art. 89 ustawy o referendum ogólnokrajowym przewidujący zastępcze wykonanie przez komisarza wyborczego zadań organów samorządu terytorialnego m.in. w zakresie tworzenia obwodów głosowania wyłącza stosowanie art. 30 ust. 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu RP przewidującego zastępcze utworzenie obwodu przez wojewodę.

4. Powołanie komisji obwodowych

Sposób zgłaszania kandydatów do komisji obwodowych, wzór zgłoszenia oraz szczegółowy tryb powoływania tych komisji określi Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej. Wniosek w tej sprawie wraz z projektem został już przekazany Ministrowi. Generalnie jest on wzorowany na uregulowaniach obowiązujących w wyborach parlamentarnych i samorządowych, z uproszczeniem trybu uzupełniania składów komisji.

Nie wiemy natomiast jak liczna będzie grupa podmiotów uprawnionych do zgłaszania kandydatów na członków komisji obwodowych. Nie będę odczytywał art. 48 ust. 1 ustawy o referendum ogólnokrajowym, w którym wymieniono te podmioty, ale uwzględniając, że mogą to

być spełniające określone warunki partii polityczne, kluby poselskie i senatorskie, stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz fundacje można się spodziewać, że będzie ich sporo.

Należy pamiętać, że wydane przez Państwową Komisję Wyborczą zaświadczenie uprawniające do udziału w kampanii referendalnej będzie umożliwiało również zgłaszanie przez ten podmiot kandydatów do komisji obwodowych. Jest wielce prawdopodobne, że znaczna część tych podmiotów nie mając struktur terenowych w ograniczonym zakresie będzie korzystała z możliwości zgłaszania kandydatów. Uwzględniając, że poszczególne podmioty uprawnione mogą zgłosić tylko po jednym kandydacie do komisji obwodowej, a liczebność komisji wynosi od 5 do 9 członków przy głosowaniu jednodniowym lub od 7 do 11 członków przy głosowaniu dwudniowym (z uwzględnieniem jednej osoby wskazanej przez wójta), wójtowie powinni być zawczasu przygotowani na wskazanie brakujących kandydatów na członków komisji w celu zapewnienia minimalnej wymaganej ustawą liczebności komisji obwodowych. Należy mieć na uwadze krótki termin zgłaszania kandydatów do komisji (upływa on w 30 dniu przed dniem referendum). Ze swojej strony mogę zapewnić, że Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie udostępni wykaz podmiotów uprawnionych do zgłaszania kandydatów do komisji obwodowych, po wydaniu im zaświadczeń.

5. Szkolenie komisji obwodowych

Bardzo ważnym zadaniem komisarzy wyborczych jest właściwe przeszkolenie osób wchodzących w skład komisji obwodowych. Jak uczy nas doświadczenie komisje obwodowe są ogniwem decydującym w procesie prawidłowego i wiarygodnego ustalenia wyniku wyborów czy referendum.

Podstawową sprawą jest zaangażowanie do szkolenia osób mających nie tylko wiedzę teoretyczną, ale również znających od strony praktycznej mankamenty i słabości występujące najczęściej w pracy komisji obwodowych. Takie doświadczenie posiadają niewątpliwie komisarze wyborczy i dyrektorzy delegatur. Zdaję sobie jednak sprawę, że nie jesteście Państwo w stanie przeprowadzić, czy też uczestniczyć we wszystkich szkoleniach i dlatego pragnę podkreślić potrzebę bardzo starannego doboru osób prowadzących szkolenie. Wiadomo mi, że przy planowaniu wydatków związanych z przeprowadzeniem referendum uwzględniono stosowne środki finansowe również na pokrycie kosztów szkolenia. Kontynuując wątek szkolenia chciałbym poświęcić chwilę uwagi jego tematyce.

Uważam, że szkolenie powinno być skoncentrowane na przekazaniu wiedzy praktycznej o wykonywaniu zadań komisji obejmującej informacje:

- jak przygotować głosowanie,
- jak przeprowadzić głosowanie,

- jak ustalić jego wynik,
- jak sporządzić protokół.

Nadto niezbędne jest zwrócenie uwagi na obowiązek podania do wiadomości publicznej wyników głosowania w obwodzie oraz pozostanie komisji w jej lokalu do czasu przyjęcia protokołu przez komisarza wyborczego.

Poddaję pod rozważenie, by poza przeszkoleniem wszystkich członków komisji obwodowych zorganizować dodatkowe szkolenie dla przewodniczących komisji i osób wskazanych przez wójtów do składów komisji, na którym zwrócono by szczególną uwagę na obliczanie wyników głosowania i praktyczną naukę sporządzania protokołów z wykorzystaniem obowiązujących formularzy.

Sądzę również, że właściwe będzie załączenie do wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej dla komisji obwodowych wzoru protokołu głosowania w obwodzie, by ułatwić szkolenie, zaś szkolonym nauczenie się sporządzania protokołu.

Na jedno jeszcze zagadnienie związane ze szkoleniami chciałbym zwrócić Państwa uwagę. Otóż niezmiernie ważne jest podkreślenie, w przypadku głosowania dwudniowego, zakazu rozpowszechniania przez członków komisji obwodowych informacji o frekwencji. Dotyczy to zarówno informacji w trakcie głosowania, jak i po pierwszym dniu. Trzeba mocno podkreślić, iż w tym referendum (akcesyjnym) element frekwencji ma zasadnicze znaczenie dla wiążącego charakteru referendum. Zatem podawanie informacji o liczbie osób, którym wydano karty do głosowania może:

- po pierwsze, być uznawane za niedozwoloną kampanię referendalną i skutkować wnoszeniem protestów,
- po drugie zaś, może wprowadzać w błąd co do rzeczywistej liczby osób, które wzięły udział w głosowaniu, albowiem liczbę tę ustala się, zgodnie z art. 25 ust. 2 pkt 4 ustawy, na podstawie liczby kart ważnych wyjętych z urny.

Liczę, że w dyskusji podzielicie się Państwo uwagami i propozycjami na temat efektywnego zorganizowania szkolenia członków komisji obwodowych.

6. Mężowie zaufania

W zakończeniu swojego wystąpienia chciałbym odnieść się do spraw związanych z wiarygodnością wyników referendum, co wiąże się między innymi ze społecznym nadzorem nad pracą organów referendalnych wykonywanym przez mężów zaufania. Zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy o referendum ogólnokrajowym uprawnione podmioty mogą wyznaczyć po jednym mężu zaufania i jego zastępcy do każdej komisji obwodowej. Mężów zaufania i jego zastępcy

ców można również wyznaczyć do obserwowania ustalenia wyników głosowania i wyniku referendum przez komisarza wyborczego i Państwową Komisję Wyborczą.

W interesie organów referendalnych jest, by wyniki referendum były wiarygodne. To wymaga jawności i przejrzystości czynności dokonywanych przez te organy w obecności mężów zaufania. W związku z tym pożądane jest życzliwe traktowanie mężów zaufania, umożliwienie im dostępu do informacji, tak aby mogli ocenić prawidłowość i rzetelność wykonywania czynności związanych z ustaleniem wyników głosowania. Mężowie zaufania pełnią funkcję społecznych obserwatorów. Należy w sposób maksymalny, który nie zakłóca czynności wykonywanych przez organy referendalne, umożliwić mężom zaufania wgląd do dokumentów oraz obserwowanie czynności, które są dokonywane w siedzibach organów. Życzliwość, pewna doza cierpliwości oraz otwartość na wnioski mężów zaufania powinna uwiarygodnić wyniki referendum. Nie chcę określać liczby wydruków kontrolnych, jakie komisarze wyborczy powinni udostępniać mężom zaufania ani w inny sposób określać zakresu, czy też sposobu wykonywania zadań obserwatora głosowania i ustalania jego wyników. Tego rodzaju kwestie należy uzgadniać z mężami zaufania dążąc do uzyskania konsensusu oraz wskazując na ewentualne utrudnienia związane ze zbyt daleko idącymi wnioskami. Ważne jest także przekonanie komisji obwodowych w trakcie szkolenia, by w sposób rzeczowy ustosunkowywały się na piśmie do zarzutów wniesionych do protokołu głosowania przez mężów zaufania. Ten obowiązek ciąży również na komisarzach wyborczych.

Innym ważnym czynnikiem budującym zaufanie do wyników referendum jest rygorystyczne przestrzeganie obowiązku podawania do publicznej wiadomości protokołów głosowania w obwodzie, oraz zbiorczego protokołu głosowania na obszarze działania komisarza wyborczego.

Oczekuję, że w tej ostatniej sprawie oraz w innych sprawach związanych z przygotowaniem referendum przedstawicie Państwo swoje opinie i wnioski przyczyniając się do upowszechniania dobrych pomysłów i doświadczeń.

W sprawach organizacyjnych będzie wypowiadał się Kierownik Krajowego Biura Wyborczego i dyrektorzy zespołów.

Ja chciałbym jedynie wspomnieć o wspomaganii informatycznym. W najbliższym referendum, głównie ze względu na konieczność zaoszczędzenia środków na nieplanowane zadania, Krajowe Biuro Wyborcze nie zleci obsługi informatycznej wyspecjalizowanym firmom. Obsługę tę Biuro zamierza zorganizować własnymi siłami. W ramach wspomaganii informatycznego otrzymacie Państwo oprogramowanie, które pozwoli na kontrolę prawidłowości sporządzenia protokołów w obwodach, podsumowanie wyników i wydruk protokołu głosowania sporządzanego przez komisarza wyborczego. Program ten umożliwi również preka-

zywanie do Państwowej Komisji Wyborczej danych liczbowych z przyjętych protokołów głosowania w obwodach. Zadaniem dyrektorów delegatur będzie zorganizowanie tej obsługi, w tym wypożyczenie brakującego sprzętu, zapewnienie serwisu i zatrudnienie operatorów.

Omawiając w podstawowym zarysie sprawy wspomaganie informatycznego pragnę zwrócić Państwa uwagę na dwie kwestie:

- po pierwsze, że osoby wykonujące zadania w zakresie wspomaganie informatycznego podlegają komisarzowi wyborczemu, zdają mu relacje we wszystkich ważnych sprawach i wykonują jego polecenia,
- po drugie, należy być przygotowanym na ewentualność awarii wspomaganie informatycznego i posiadać odpowiednie środki umożliwiające wykonanie zadań.

* * *

Organizacyjno - finansowe warunki przeprowadzenia referendum przedstawił Kierownik Krajowego Biura Wyborczego Kazimierz Wojciech Czaplicki.

Szczegółowe założenia wspomaganie informatycznego omówił Romuald Drapiński - wicedyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów.

Realizację bieżących zadań Krajowego Biura Wyborczego zreferował dyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów - Bohdan Szcześniak.

* W dniu 17 kwietnia 2003 r. Sejm podjął uchwałę o zarządzeniu ogólnokrajowego referendum w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację Traktatu dotyczącego przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej.

Referendum zostało wyznaczone na dzień 8 czerwca 2003 r. a przeprowadzenie głosowania w referendum zarządzone na 7 i 8 czerwca 2003 r. (Dz. U. Nr 66, poz. 613 z dnia 17 kwietnia 2003 r.)

Państwowa Komisja Wyborcza uchwałami z dnia 17 kwietnia 2003 r. ustaliła: swój regulamin, regulaminy obwodowych komisji do spraw referendum i wzory pieczęci tych komisji, wzór zaświadczenia dla mężów zaufania, wzory protokołów głosowania i protokołu wyniku referendum, określiła tryb i terminy powoływania obwodowych komisji do spraw referendum dla obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich. Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej są ogłoszone w Monitorze Polskim Nr 20, poz. 301-307.

- Państwowa Komisja Wyborcza wyraziła równocześnie opinie do projektów rozporządzeń właściwych ministrów oraz Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji dotyczących: spisu osób uprawnionych do udziału w referendum, utworzenia obwodów głosowania

za granicą i na polskich statkach morskich, zgłaszania kandydatów i powoływania obwodowych komisji do spraw referendum, ochrony lokali obwodowych komisji w czasie przerwy w głosowaniu, rozpowszechniania audycji referendalnych w programach publicznego radia i telewizji publicznej. Rozporządzenia w tych sprawach zostały ogłoszone w Dziennikach Ustaw Nr 74, poz. 669 - 674 i Nr 75, poz. 675 - 681.

- W związku z licznymi pytaniami i publikacjami w prasie dotyczącymi podawania informacji o frekwencji w głosowaniu w referendum w czasie trwania głosowania, w tym po pierwszym dniu głosowania - Państwowa Komisja Wyborcza po analizie przepisów ustawy o referendum, a także przepisów Konstytucji zajęła stanowisko, że informowanie o frekwencji w czasie głosowania jest niedopuszczalne niezależnie od tego, czy referendum jest jednodniowe czy dwudniowe. Na wynik referendum, zgodnie z art. 90 i 125 Konstytucji, składa się bowiem oprócz liczby głosów oddanych za odpowiedzią "Tak" lub "Nie", właśnie frekwencja w referendum, czyli liczba osób, które wzięły udział w głosowaniu. W obecnym stanie prawnym frekwencja ma znaczenie rozstrzygające dla wiążącego charakteru referendum. Podawanie informacji o niej stanowiłoby naruszenie zakazu prowadzenia kampanii referendalnej w okresie od jej zakończenia aż do zakończenia głosowania.

- * W dniu 27 kwietnia 2003 r. w województwie dolnośląskim w okręgu wyborczym nr 2 zostały przeprowadzone wybory uzupełniające do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawowo określoną właściwością powołała dla przeprowadzenia tych wyborów Okręgową Komisję Wyborczą w Wałbrzychu, przyjęła zawiadomienia o komitetach wyborczych zamierzających zgłosić kandydatów na senatora, wydała wytyczne w sprawie przygotowania i przeprowadzenia wyborów, określiła wzór karty do głosowania i wzór zaświadczenia dla mężów zaufania, udzielała organom i podmiotom wyborczym informacji i wyjaśnień o przepisach i procedurach wyborczych.

W dniu 28 kwietnia 2003 r. Państwowa Komisja Wyborcza sporządziła obwieszczenie o wynikach wyborów i podała je do publicznej wiadomości oraz przekazała do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw.

**OBWIESZCZENIE
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 28 kwietnia 2003 r.

**o wynikach wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
przeprowadzonych w dniu 27 kwietnia 2003 r.**

Na podstawie art. 209 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499, Nr 74, poz. 786, Nr 154, poz. 1802 i z 2002 r. Nr 14, poz. 128, Nr 113, poz. 984, Nr 127, poz.1089, Nr 153, poz. 1271 oraz z 2003 r. Nr 57, poz. 507) Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości wyniki wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w województwie dolnośląskim, w okręgu wyborczym nr 2.

I.

W dniu 27 kwietnia 2003 r. odbyły się wybory uzupełniające do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w województwie dolnośląskim, w okręgu wyborczym nr 2 obejmującym obszary powiatów: dzierzoniowskiego, kłodzkiego, świdnickiego, wałbrzyskiego, ząbkowickiego. Wybory przeprowadziła Państwowa Komisja Wyborcza, Okręgowa Komisja Wyborcza w Wałbrzychu i 477 obwodowych komisji wyborczych. W skład obwodowych komisji wyborczych powołano 3 339 wyborców.

II.

Wyniki głosowania w okręgu

W okręgu wybierano 1 senatora spośród 4 kandydatów.

Liczba osób uprawnionych do głosowania wynosiła 569 053.

W głosowaniu wzięło udział (liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania) 21 233.

Frekwencja wyborcza wyniosła 3,73 % .

Liczba kart ważnych z głosami nieważnymi wyniosła 360, co stanowi 1,70% ogólnej liczby kart ważnych.

Liczba kart ważnych z głosami ważnymi wyniosła 20 868, co stanowi 98,30% ogólnej liczby kart ważnych.

Kandydaci uzyskali następującą liczbę głosów ważnych:

1. Dudek Ryszard

1 137

zgłoszony przez **Komitet Wyborczy Wyborców Dudek-Wałowski**

2. Dziendziel Waclaw	4 685
zgłoszony przez Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe	
3. Lubiński Mirosław Aleksander	7 960
zgłoszony przez Koalicyjny Komitet Wyborczy
Sojusz Lewicy Demokratycznej - Unia Pracy	
4. Wójcik Tomasz Feliks	7 086
zgłoszony przez Komitet Wyborczy Liga Polskich Rodzin	

III.

Wyniki wyborów

W województwie dolnośląskim, w okręgu wyborczym nr 2 **senatorem został wybrany LUBIŃSKI Mirosław Aleksander** zgłoszony przez Koalicyjny Komitet Wyborczy Sojusz Lewicy Demokratycznej-Unia Pracy.

Przewodniczący

Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Ferdynand Rymarz

Zastępcy Przewodniczącego

Państwowej Komisji Wyborczej:

(-) Jan Kacprzak

(-) Stanisław Kosmal

Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej:

(-) Stefan Jaworski

(-) Andrzej Kisielewicz

(-) Andrzej Mączyński

(-) Zbigniew Szonert

(-) Stanisław Zabłocki

(-) Tadeusz Żyznowski

Po wyborach Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z art. 212 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu RP sporządziła i przekazała Marszałkowi Senatu i Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów.

SPRAWOZDANIE
Z WYBORÓW UZUPEŁNIAJĄCYCH
DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
przeprowadzonych w dniu 27 kwietnia 2003 r.
w województwie dolnośląskim w okręgu wyborczym Nr 2

I. Podstawa prawna przeprowadzenia wyborów.

Wybory zarządził Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 lutego 2003 r. wyznaczając ich datę na niedzielę 27 kwietnia 2003 r.. Postanowienie Prezydenta wraz z kalendarzem wyborczym zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 24 lutego 2003 r. Nr 31 poz. 253.

Wybory odbyły się w województwie dolnośląskim w okręgu wyborczym Nr 2 obejmującym powiaty: dzierzoniowski, kłodzki, świdnicki, wałbrzyski i ząbkowicki, z siedzibą Okręgowej Komisji Wyborczej w Wałbrzychu. Wybierano jednego senatora. Wybory przeprowadzano na podstawie ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zwanej dalej Ordynacją wyborczą.

Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 24 lutego 2003 r. informujące o zarządzeniu wyborów, granicach okręgu wyborczego, liczbie wybieranych senatorów (1 senator) oraz siedzibie okręgowej komisji wyborczej zostało podane do publicznej wiadomości, przez rozplakatowanie na obszarze okręgu, z zachowaniem terminu określonego kalendarzem wyborczym.

II. Komisje wyborcze i obwody głosowania.

Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie art. 44 ust. 1-3 i art. 193 ust. 3 Ordynacji wyborczej, uchwałą z dnia 10 marca 2003 r. powołała w celu przeprowadzenia wyborów 10-osobową Okręgową Komisję Wyborczą w Wałbrzychu. W jej skład weszło 9 sędziów zgłoszonych przez Ministra Sprawiedliwości: 1 sędzią sądu apelacyjnego, 5 sędziów sądów okręgowych i 3 sędziów sądów rejonowych oraz, z urzędu, jako przewodniczący Komisji, Komisarz Wyborczy w Wałbrzychu.

Z zachowaniem terminu ustalonego kalendarzem wyborczym wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) powołali 477 obwodowych komisji wyborczych, w skład których weszło 3.339 wyborców.

III. Tworzenie komitetów wyborczych, zgłaszanie i rejestrowanie kandydatów na senatora.

1. Zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej (art. 96 ust. 2, art. 97 ust. 7, art. 98 ust. 4) kandydatów na senatora mogą zgłaszać tylko komitety wyborcze partii politycznych, koalicyjne komitety wyborcze oraz komitety wyborcze wyborców, które w ustawowo określonym

terminie zawiadomią Państwową Komisję Wyborczą o zamiarze udziału w wyborach oraz o utworzeniu komitetu wyborczego i uzyskają potwierdzenie przyjęcia zawiadomienia.

Do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęły zawiadomienia od 4 komitetów wyborczych:

Komitetu Wyborczego Ligi Polskich Rodzin,

Komitetu Wyborczego Polskiego Stronnictwa Ludowego,

Koalicyjnego Komitetu Wyborczego Sojusz Lewicy Demokratycznej-Unia Pracy,

Komitetu Wyborczego Wyborców Dudek-Wałowski.

Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie art. 102 ust. 1-3 Ordynacji wyborczej podjęła w dniu 10 marca 2003 r. uchwały o przyjęciu zawiadomień tych komitetów i zgodnie z art. 105 ustawy Ordynacji wyborczej ogłosiła o tym informację w Monitorze Polskim Nr 13, poz. 198 oraz podała ją do publicznej wiadomości w dzienniku prasowym „Rzeczpospolita” i na stronie internetowej www.pkw.gov.pl.

2. W terminie wskazanym w kalendarzu wyborczym, tj. do dnia 18 marca 2003 r. Okręgowa Komisja Wyborcza w Wałbrzychu przyjmowała od pełnomocników komitetów wyborczych zgłoszenia kandydatów na senatora do rejestracji i wobec spełnienia ustawowych warunków zarejestrowała wszystkich zgłoszonych 4 kandydatów.

Żaden z zarejestrowanych kandydatów nie zrezygnował z kandydowania w wyborach przeprowadzonych w dniu 27 kwietnia 2003 r.

Okręgowa Komisja Wyborcza, wobec wystąpienia okoliczności mogących świadczyć o popełnieniu przestępstwa polegającego na umieszczeniu na wykazie podpisów poparcia zgłoszenia kandydata na senatora osoby, która takiego poparcia nie udzielała, skierowała do Prokuratury Rejonowej w Wałbrzychu zawiadomienie o ujawnieniu tych okoliczności, które jednak nie miały wpływu na rejestrację kandydata. Okoliczności te dotyczyły kandydata zgłoszonego przez Komitet Wyborczy Ligi Polskich Rodzin.

IV. Nadzór i pomoc Państwowej Komisji Wyborczej

Niezwłocznie po zarządzeniu wyborów Państwowa Komisja Wyborcza przekazała komisjom wyborczym informację w sprawie wyborów uzupełniających zarządzonych na dzień 27 kwietnia 2003 r., w której przypomniła obowiązujące przepisy prawa i procedury wyborcze, w szczególności dotyczące sporządzania spisu wyborców oraz zgłaszania i rejestrowania kandydatów na senatora. Wskazała m.in., że prawo wybierania mają osoby, które najpóźniej w dniu głosowania kończą 18 lat; do spisu wyborców wpisuje się z urzędu wyborców zameldowanych w gminie na pobyt stały i dopisanych do rejestru wyborców na własny wniosek w trybie przepisów Ordynacji wyborczej; wyborcy przebywający w szpitalach, zakładach pomo-

cy społecznej oraz zakładach karnych i aresztach śledczych, w których zostaną utworzone obwody głosowania, będą objęci spisem wyborców na podstawie wykazów sporządzonych przez kierowników jednostek; żołnierze odbywający służbę poza miejscem stałego zamieszkania będą dopisani do wybranego przez nich spisu wyborców sporządzonego dla miejscowości, w której odbywają służbę, jeżeli w wymaganym ustawowo terminie złożą w urzędzie gminy wnioski w tej sprawie. Prawo wybierania nie przysługuje osobom, które prawomocnym orzeczeniem sądu są ubezwłasnowolnione lub pozbawione praw publicznych albo praw wyborczych.

Przypominając zasady zgłaszania kandydatów na senatora Państwowa Komisja Wyborcza podkreśliła, iż zgłoszeń dokonuje się najpóźniej w dniu 18 marca 2003 r. do godz. 24.00 do Okręgowej Komisji Wyborczej w Wałbrzychu; kandydatów na senatorów mogą zgłaszać wyłącznie te komitety wyborcze, które uzyskały od Państwowej Komisji Wyborczej potwierdzenie przyjęcia zawiadomienia o ich udziale w wyborach; kandydatem na senatora może być obywatel polski, mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat; zgłoszenie kandydata musi być poparte podpisami co najmniej 3000 wyborców stale zamieszkałych w okręgu wyborczym; każdy komitet wyborczy może zgłosić w okręgu wyborczym tylko jednego kandydata na senatora.

Zgodnie z uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 24 lutego 2003 r. do zadań i trybu pracy okręgowej komisji wyborczej w wyborach uzupełniających miały odpowiednie zastosowanie uchwały Państwowej Komisji Wyborczej: z dnia 2 sierpnia 2001 r. w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych, dotyczących przyjmowania zgłoszeń i rejestracji okręgowych list kandydatów na posłów i senatorów w wyborach do Sejmu i do Senatu zarządzonych na dzień 23 września 2001 r. (M.P. Nr 25, poz. 429); z dnia 3 września 2001 r. w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych dotyczących trybu i zasad powoływania oraz zadań pełnomocników do sprawdzania zgodności arytmetycznej wyników głosowania w obwodzie w wyborach do Sejmu i do Senatu (M.P. Nr 30, poz. 504); z dnia 10 września 2001 r. w sprawie wytycznych dotyczących trybu i sposobu wykonywania przez okręgowe komisje wyborcze zadań związanych z ustaleniem wyników głosowania i wyników wyborów do Sejmu i do Senatu zarządzonych na dzień 23 września 2001 r. (M.P. Nr 31, poz. 521).

Zadania i organizację pracy obwodowych komisji wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza określiła w uchwale z dnia 10 marca 2003 r. w sprawie wytycznych dotyczących przygotowania i przeprowadzenia wyborów uzupełniających. Uchwałami podjętymi w tym samym terminie (10 marca 2003 r.) Komisja ustaliła także wzór karty do głosowania w wyborach uzupełniających oraz wzór zaświadczenia dla mężów zaufania w tych wyborach.

V. Przebieg głosowania i ustalenie wyników wyborów.

W dniu głosowania lokale wyborcze były otwarte w godzinach określonych Ordynacją wyborczą, tj. od 6.00 do 20.00. Komisje obwodowe otrzymały w terminie spisy wyborców, karty do głosowania i formularze protokołów głosowania.

W celu zapewnienia pomocy obwodowym komisjom wyborczym i nadzorowania ich pracy oraz rozpatrywania ewentualnych skarg wyborców, w przeddzień wyborów i w dniu wyborów pełnione były dyżury przez członków Okręgowej Komisji Wyborczej, a także przez członków Państwowej Komisji Wyborczej.

Państwowa Komisja Wyborcza i Okręgowa Komisja Wyborcza nie otrzymały sygnałów o nieprawidłowościach związanych z przebiegiem głosowania i ustaleniem jego wyników przez obwodowe komisje wyborcze. Także w całym okresie kampanii wyborczej nie było skarg i interwencji w sprawach naruszenia przepisów o sposobie jej prowadzenia.

Obwodowe komisje wyborcze sporządziły protokoły głosowania i niezwłocznie przekazały je Okręgowej Komisji Wyborczej. Po otrzymaniu protokołów Okręgowa Komisja Wyborcza w dniu 28 kwietnia 2003 r. ustaliła wyniki głosowania w okręgu wyborczym i wynik wyborów uzupełniających do Senatu.

Żaden z komitetów wyborczych nie skorzystał z prawa obserwowania prac Okręgowej Komisji Wyborczej związanych z ustaleniem wyników głosowania i wyników wyborów, zaś żaden z mężów zaufania obserwujących przebieg głosowania i ustalania wyników głosowania przez obwodowe komisje wyborcze nie wniósł zarzutów ani uwag w tych sprawach.

Zgodnie z ustaleniami Państwowej Komisji Wyborczej elektroniczna technika obliczeniowa została wykorzystana przy ustalaniu wyników w Okręgowej Komisji Wyborczej.

Zainteresowanie wyborami było małe, co wyraziło się też niską frekwencją wyborczą – 3,73% uprawnionych do głosowania. W jednym obwodzie do głosowania nie zgłosił się żaden wyborca, w 4 obwodach (w szpitalach) głosowało po jednym wyborcy, w kilku innych obwodach - poniżej 1% uprawnionych.

W dniu 28 kwietnia 2003 r. Okręgowa Komisja Wyborcza w Wałbrzychu przekazała Państwowej Komisji Wyborczej protokół wyników głosowania i wyników wyborów senatora w okręgu wyborczym Nr 2.

Państwowa Komisja Wyborcza po otrzymaniu protokołu sprawdziła prawidłowość ustalonych wyników i w tym samym dniu 28 kwietnia 2003 r. sporządziła obwieszczenie o wynikach wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 27 kwietnia 2003 r. Komisja podała jednocześnie wyniki wyborów do publicznej wiadomości na konferencji prasowej oraz przekazała „Obwieszczenie” do ogłoszenia. Zostało ono ogłoszone

w Dzienniku Ustaw Nr 83, poz. 771 z dnia 13 maja 2003 r. „Obwieszczenie” stanowi załącznik do niniejszego sprawozdania.

Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie posiadanych dokumentów stwierdza, że nie są jej znane fakty mogące być podstawą kwestionowania ważności wyborów.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej (-) Ferdynand Rymarz, Zastępca Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej (-) Jan Kacprzak, Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej (-) Stefan Jaworski, (-) Andrzej Kisielewicz, (-) Andrzej Mączyński, (-) Zbigniew Szonert, (-) Tadeusz Żyznowski

* Zgodnie z Ordynacją wyborczą do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, komitety wyborcze utworzone w wyborach samorządowych mają obowiązek w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów, złożyć sprawozdanie finansowe o przychodach i wydatkach na kampanię wyborczą - odpowiednio Państwowej Komisji Wyborczej lub właściwemu terytorialnie komisarzowi wyborczemu (art. 84 ust. 2).

W wyborach przeprowadzonych w dniu 27 października oraz 10 listopada 2002 r. (w wypadku głosowania ponownego na wójta) obowiązek złożenia sprawozdania Państwowej Komisji Wyborczej miały 33 komitety wyborcze.

Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z art. 84a ust. 1 Ordynacji wyborczej, rozpatruje sprawozdanie w ciągu 6 miesięcy od dnia wyborów i jeśli spełnia ono wymogi określone w ustawie przyjmuje sprawozdanie, a w razie stwierdzenia nieprawidłowości wskazanych w ustawie odrzuca sprawozdanie. Termin na rozpatrzenie i rozstrzygnięcie przez Państwową Komisję Wyborczą w sprawach sprawozdań przypada w okresie między 27 kwietnia a 10 maja 2003 r. Badanie sprawozdań i sporządzenie do nich opinii, raportów i ekspertyz może ona zlecać biegłym rewidentom (art. 84a ust. 3).

Państwowa Komisja Wyborcza zleciła biegłym rewidentom sporządzenie raportów i opinii do sprawozdań 7 komitetów wyborczych: Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej, Liga Polskich Rodzin, Polskie Stronnictwo Ludowe, Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej, Komitet Wyborców Unia Samorządowa oraz Koalicyjne Komitety Wyborcze: Platforma Obywatelska - Prawo i Sprawiedliwość i Sojusz Lewicy Demokratycznej - Unia Pracy.

W kwietniu 2003 r. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatrzyła sprawozdania 14 komitetów wyborczych, z tego 6 sprawozdań Komisja przyjęła a 8 odrzuciła.

* Państwowa Komisja Wyborcza wydawała opinie i wyjaśnienia w sprawach gospodarki finansowej i finansowania kampanii wyborczych:

- w sprawie warunków przyjęcia oraz odrzucenia sprawozdania finansowego przez komisarza wyborczego przypominała, że pozyskiwanie przez komitet wyborczy wyborców wpłat gotówkowych od osób fizycznych (np. do kasy lub w formie zbiórki środków), stanowi naruszenie art. 83d ust. 3 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Przyjęcie przez komitet wyborczy korzyści majątkowych z naruszeniem wymienionego przepisu ustawy powoduje odrzucenie sprawozdania finansowego, na podstawie art. 84a ust. 1 pkt 3 lit. d oraz przepadek korzyści majątkowych na rzecz Skarbu Państwa.

W przypadku odrzucenia sprawozdania finansowego przez Komisarza Wyborczego, pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego ma prawo, w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu sprawozdania wnieść do sądu okręgowego odwołanie od postanowienia, na podstawie art. 84a ust. 5 Ordynacji wyborczej.

Komitety wyborcze wyborców tworzą obywatele, w liczbie co najmniej 5 osób. Członkowie komitetu wyborczego, na tych samych zasadach co inne osoby fizyczne, mogą finansować kampanię wyborczą, wpłacając na rachunek bankowy komitetu środki do określonej wysokości i w określonej formie.

Zasady dotyczące finansowania kampanii wyborczej, unormowane przez ustawodawcę, wymagają posiadania przez darczyńców rachunku osobistego dla zachowania prawidłowej formy wpłaty. Finansowanie kampanii wyborczej jest jawne, dlatego też środki finansowe mogą być gromadzone wyłącznie na rachunku bankowym, w okresie od dnia wydania przez właściwy organ postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego do dnia wyborów. Po dniu wyborów zabronione jest pozyskiwanie na rachunek bankowy środków. Powstałe w trakcie kampanii wyborczej zobowiązania finansowe, wykazane w sprawozdaniu należy uregulować poza obrotem bankowym, poprzez dokonanie wpłaty bezpośrednio wierzycielowi. Środki na spłatę zobowiązań mogą pochodzić wyłącznie od osób tworzących komitet wyborczy, do wysokości nieuregulowanych zobowiązań; przy spłacie zobowiązań obowiązuje odpowiedzialność solidarna (art. 64k pkt. 3 Ordynacji). Ordynacja wyborcza nie daje podstawy prawnej organom wyborczym do uwzględnienia argumentów komitetów wyborczych na rzecz złagodzenia sankcji przewidzianych w ustawie;

- przepis art. 84 a ust. 1 pkt. 3 Ordynacji wyborczej stanowi, iż odrzucenie sprawozdania finansowego komitetu wyborczego następuje w przypadku stwierdzenia przez organ wyborczy naruszenia przepisów wymienionych w pkt. 3 lit. a - d. Wszystkie inne naruszenia przepisów dotyczących finansowania kampanii wyborczej, są uchybieniami, nie powodującymi odrzucenia sprawozdania.

Bezwzględny charakter normy art. 84 a ust. 1 pkt. 3 nie pozwala na stosowanie przez organy wyborcze złagodzenia sankcji wynikających z ustawy, w zależności np. od wysokości nieprawidłowo pozyskanej kwoty przez komitet wyborczy, czy nieznamości przepisów Ordynacji wyborczej. Te i inne okoliczności mogą być wzięte pod uwagę w przypadku wniesienia odwołania do sądu okręgowego od postanowienia o odrzuceniu sprawozdania w trybie art. 84 a ust. 5 Ordynacji wyborczej. Organy wyborcze nie posiadają uprawnień do oceny sprawy, jakie posiada sąd i z tego względu w postanowieniu o odrzuceniu sprawozdania lub w postanowieniu o przyjęciu sprawozdania ze wskazaniem na uchybienia powinny być podane wszystkie stwierdzone przypadki naruszenia przepisów ustawy;

- w sprawie nadwyżki środków finansowych pozyskanych na kampanię wyborczą nad poniesionymi wydatkami, źródeł przychodu oraz dokumentowania kosztów, Państwowa Komisja Wyborcza wyjaśniła.

Zgodnie z art. 83 f ust. 3 Ordynacji wyborczej, komitety wyborcze organizacji i komitety wyborcze wyborców, w przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami, nadwyżkę tę przekazują na rzecz instytucji charytatywnej. Za instytucję charytatywną uznaje się taką, która w swoim statucie ma zapisane, że jest do tej działalności powołana lub że prowadzi ją równocześnie z inną działalnością statutową. W powszechnym rozumieniu, wymienione placówki, jak dom dziecka, parafia rzymsko-katolicka czy szkoła podstawowa nie są instytucjami charytatywnymi. Należy wyraźnie podkreślić, iż intencją ustawodawcy jest przekazanie nadwyżki na rzecz instytucji charytatywnej, a nie na cele charytatywne, które mogą być realizowane przez znacznie szerszy krąg instytucji zarówno publicznych jak i niepublicznych.

W przypadku, gdy komitet wyborczy wyborców lub komitet wyborczy organizacji uzyskaną nadwyżkę przekazał na rachunek urzędu skarbowego, zamiast na rzecz instytucji charytatywnej, należy w postanowieniu dotyczącym sprawozdania wskazać, iż naruszony został art. 83 f ust. 3 Ordynacji wyborczej, co jest w świetle art. 84 a ust. 1 uchybieniem, nie powodującym odrzucenia sprawozdania. Naruszenie przepisów ustawy, które nie dotyczy przyjmowania środków, nie powoduje przypadku korzyści majątkowych, na rzecz Skarbu Państwa, jednakże w tej sytuacji ma zastosowanie przepis karny art. 202 i Ordynacji wyborczej.

Źródła przychodów komitetu wyborczego wyborców są określone w sposób, nie budzący wątpliwości w art. 83 c ust. 3, 5 i 6. Środki finansowe mogą pochodzić wyłącznie od osób fizycznych, które są obywatelami polskimi oraz z kredytów bankowych zaciąganych na cele związane z wyborami. Z ust. 5 wynika także, iż wykluczone jest

pozyskiwanie wartości niepieniężnych (darowizn rzeczowych i nieodpłatnych usług) z innego źródła, niż od osób fizycznych. Oddanie zatem w użytkowanie pomieszczenia stanowiącego regionalne biuro partii politycznej należy uznać za przyjęcie usługi od nieuprawnionego podmiotu (od osoby prawnej), co stanowi naruszenie art. 83 c ust. 5. Równowartość tej usługi podlega przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa. Naruszenie art. 83 c, dotyczącego źródeł pozyskiwania środków przez komitety wyborcze jest podstawą do odrzucenia sprawozdania (art. 84 a ust. 1 pkt. 3 lit. d).

Z rachunku bankowego komitetu wyborczego mogą być wydatkowane środki jedynie na cele związane z wyborami (art. 83 ust. 1). Wszelkie dowody dotyczące kosztów komitetu wyborczego, jak faktury, rachunki i umowy bankowe powinny być wystawione na komitet wyborczy i zgodnie z zasadami księgowymi opisane w sposób nie budzący wątpliwości, że wydatek został uznany jako koszt komitetu wyborczego. Niedopuszczalne jest w związku z tym przyjęcie przez komitet wyborczy rachunku wystawionego na stowarzyszenie, zwłaszcza że wykonywana praca nie była związana z wyborami.

Odnosząc się do pozostałych wątpliwości, dotyczących określania kwot podlegających przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa, z powodu naruszenia przepisów Ordynacji wyborczej, Państwowa Komisja Wyborcza wyjaśnia, że z literalnego brzmienia art. 84 d ust. 1 wynika, że przepadkowi podlegają korzyści majątkowe przyjęte (pozyskane) przez komitet wyborczy z naruszeniem prawa, tj. np. wpłacone po dniu wyborów, pochodzące od nieuprawnionych podmiotów, kwoty przekraczające dopuszczalny limit wpłat od osoby fizycznej, dokonane w formie gotówkowej. Nie jest natomiast podstawą dochodzenia przepadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowych, jeżeli naruszenie przepisów dotyczy np. obowiązku wprowadzenia do umowy rachunku bankowego zastrzeżenia, o którym mowa w art. 83 d ust. 4 (o ile na ten rachunek nie wpłynęły wpłaty gotówkowe), czy też prowadzenia rachunkowości w sposób inny, niż określa to rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 sierpnia 2002 r. w sprawie zasad rachunkowości komitetów wyborczych (Dz. U. Nr 134, poz. 1126).

Ocena sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez organ wyborczy polega na wskazaniu wszystkich stwierdzonych naruszeń Ordynacji wyborczej, niezależnie od wysokości kwoty pozyskanej w sposób nieprawidłowy. Ordynacja wyborcza nie upoważnia organów wyborczych do odstąpienia od stosowania sankcji przewidzianych w ustawie, na zasadzie uznaniowości;

- w sprawie rozliczenia subwencji otrzymanej w 2002 r. przez partię polityczną, Państwowa Komisja Wyborcza wskazała, co następuje.

Zgodnie z art. 29 ust. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 ze zm.), środki finansowe pochodzące z subwencji gromadzi się na osobnym subkoncie rachunku bankowego partii politycznej. Przekazania subwencji na wskazany przez partię polityczną rachunek bankowy dokonuje minister właściwy do spraw finansów publicznych. Kwota otrzymanej w danym roku subwencji przeznaczonej na działalność statutową podlega rozliczeniu w corocznej informacji finansowej, której wzór określił w drodze rozporządzenia z dnia 18 lutego 2003 r. Minister Finansów. Mimo, iż zarówno przepisy ustawy jak i odpowiednia pozycja „Informacji finansowej” wskazywałyby na to, że rozliczeniu podlega kwota otrzymanej subwencji, to jednak z faktu gromadzenia środków na wydzielonym subconcie rachunku bankowego powstają dla posiadacza rachunku pożytki w postaci odsetek bankowych od kapitału, które zwiększają stan posiadania środków. Badaniu przez biegłego rewidenta podlegają zatem obroty wykazane na subconcie rachunku obejmujące kwotę subwencji wraz z odsetkami.

Państwowa Komisja Wyborcza wyraża pogląd, iż odsetki uzyskane od kwoty subwencji nie mogą być przelewane na inne konta bankowe będące w posiadaniu partii, np. na rachunek bieżący lub na Fundusz Wyborczy. Odsetki powinny być wliczone do subwencji i pozostawać na tym subconcie, lub zgodnie z art. 30 ust. 3 ustawy o partiach politycznych, jako część subwencji mogą być przelewane na subkonto Funduszu Eksperckiego.

Państwowa Komisja Wyborcza, uzasadniając swoje stanowisko pragnie wskazać przez analogię na wzór sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych, w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 18 lutego 2003 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 269), gdzie po stronie przychodów zgromadzonych na rachunkach bankowych partii politycznej (rachunku bieżącym i Funduszu Wyborczego) wykazuje się w odrębnej pozycji sprawozdania „odsetki od środków na rachunkach”.

* Państwowa Komisja Wyborcza systematycznie udzielała także wyjaśnień i opinii na kierowane do niej pytania w sprawach stosowania innych przepisów prawa wyborczego i ustaw samorządowych:

- w sprawie wątpliwości związanych ze ślubowaniem radnego oraz wygaśnięciem mandatu radnego w związku z prawomocnym wyrokiem sądu wyjaśniła, że wygaśnięcie mandatu radnego z powodu określonego w art. 190 ust. 1 pkt 4. Ordynacji wyborczej następuje wówczas, gdy wyrok skazujący orzeczony za przestępstwo umyślne uprawomocnił się po wyborze na radnego. Zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej (art. 124 ust. 2, 152 ust. 2, 179 ust. 2) komisja wyborcza w protokole z wyborów umieszcza m. in. „nazwiska i imiona wybranych radnych”.

Jednocześnie, zgodnie z ustawami samorządowymi - art. 23a ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym, art. 20 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym, art. 22 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa - „radny przed objęciem mandatu składa ślubowanie”, i odpowiednio „radny nieobecny na pierwszej sesji oraz radny, który uzyskał mandat w czasie trwania kadencji, składa ślubowanie na pierwszej sesji, na której jest obecny. Ponadto zgodnie z art. 190 ust. 1 pkt 1 Ordynacji wyborczej, wygaśnięcie mandatu radnego następuje w wyniku odmowy złożenia ślubowania, a zatem osoba wybrana w wyborach jest radnym już przed złożeniem ślubowania.

Ustawodawca konsekwentnie zatem określa radnym osobę wybraną w wyborach, a nie dopiero tę która złożyła ślubowanie, jak również stwierdza, że mandat uzyskuje się już z chwilą wyboru;

- w sprawie skutków nieudzielenia wójtowi gminy absolutorium wyraziła następującą opinię.

Art. 28a ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym ustala zasadę, iż nieudzielenie wójtowi absolutorium jest równoznaczne z podjęciem inicjatywy przeprowadzenia referendum w sprawie odwołania wójta.

Odstępstwo od tej zasady wprowadza przepis szczególny, jakim jest art. 5 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz. U. Nr 88, poz. 985 ze zmianami) stanowiący, że referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego nie przeprowadza się przed upływem 12 miesięcy od dnia wyborów albo od dnia ostatniego referendum w tej sprawie.

Taka interpretacja znajduje dodatkowe uzasadnienie w fakcie, iż byłoby nieracjonalne obciążanie odpowiedzialnością osobistą nowowybranego wójta za nieprawidłowości w wykonaniu ubiegłorocznego budżetu (realizowanego przez zarząd gminy lub wójta z poprzedniej kadencji).

Przedstawiona wyżej opinia nie jest wiążąca dla organów samorządu terytorialnego.

Zgodnie z art. 24a ust. 2 ustawy o referendum lokalnym komisarz wyborczy wydaje postanowienie o przeprowadzeniu referendum w sprawie odwołania wójta dopiero po upływie terminu do stwierdzenia nieważności uchwały rady gminy przez wojewodę w trybie art. 91 ustawy o samorządzie gminnym. Z przepisu tego wynika, że organem właściwym do zajęcia stanowiska w sprawie zgodności z prawem zarządzenia referendum lokalnego w sprawie odwołania wójta jest wojewoda;

- w sprawie wygaśnięcia mandatu radnego z powodu naruszenia art. 24f ustawy o samorządzie gminnym wskazała.

Przepisy art. 24f ust. 2 i 4 ustawy o samorządzie gminnym, zakazują łączenia mandatu radnego z pełnieniem funkcji we władzach spółek handlowych z udziałem gminnych osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby oraz określają skutki naruszenia tego zakazu. W wypadku wystąpienia takich okoliczności przed wykonywaniem mandatu, radny jest obowiązany do zaprzestania pełnienia funkcji w ciągu 3 miesięcy od złożenia ślubowania. W razie nie zrzeczenia się takiego stanowiska lub funkcji, traci je z mocy prawa po upływie wskazanego wyżej terminu. Natomiast powołanie radnego na taką funkcję jest z mocy prawa nieważne.

Tak więc naruszenie zakazu, o którym mowa w art. 24f ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym prowadzi zawsze do zaprzestania pełnienia funkcji, której nie można łączyć z mandatem radnego, a nie do wygaśnięcia mandatu z przyczyny wskazanej w art. 190 ust.1 pkt 2a Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.

Odmienne są skutki prowadzenia przez radnego działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia komunalnego gminy powodujące naruszenie zakazu zawartego w art. 24f ust.1 ustawy o samorządzie gminnym.

Skutki naruszenia tego zakazu określa art. 24f ust. 1a ustawy o samorządzie gminnym oraz art. 190 ust. 1 pkt 2a i ust. 5 i 6 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw a także art. 9 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 214, poz. 1806), który dla radnych wybranych w wyborach przeprowadzonych dnia 27 października 2002 r. wyznacza termin zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia komunalnego gminy do 31 marca 2003 r. Niezaprzestanie prowadzenia przez radnego gminy działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia komunalnego gminy powoduje wygaśnięcie mandatu radnego;

- na pytanie jak należy rozumieć pojęcie przestępstwa skarbowego w kontekście wygaśnięcia mandatu radnego bądź wójta Państwowa Komisja Wyborcza wyraziła opinię, że użyty w art. 190 ust. 1 pkt 4 Ordynacji wyborczej i art. 26 ust. 1 pkt 5 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta wyraz „przestępstwo” należy rozumieć również przestępstwo skarbowe.

* Kierownik Krajowego Biura Wyborczego wykonując obowiązek określony w art. 81 ust. 3 Ordynacji wyborczej podał do publicznej wiadomości w dzienniku "Rzeczpospolita" z dnia 7 kwietnia 2003 r. informację o wydatkach poniesionych z budżetu państwa na wybory samorządowe przeprowadzone w 2002 r.

Warszawa, dnia 2 kwietnia 2003 r.

Informacja

o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w dniu 27 października 2002 r.

i głosowania ponownego w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w dniu 10 listopada 2002 r.

Zgodnie z art.81 ust.3 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95 poz. 602 ze zmianami) i art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984 ze zmianami) podaje się do publicznej wiadomości informację o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w dniu 27 października 2002 r. i głosowania ponownego w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w dniu 10 listopada 2002 r.

<i>Lp.</i>	<i>Rodzaj wydatków</i>	<i>Zrealizowane wydatki w złotych</i>	<i>Struktura wydatków w procentach</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
	Wydatki ogółem	127.648.779	100,00
I	Wydatki realizowane przez Krajowe Biuro Wyborcze	25.910.163	20,30
1.	Działalność Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego	328.374	0,26
2.	Obsługa informatyczna wyborów – zadania finansowane centralnie <i>w tym wydatki majątkowe</i>	20.823.268 2.594.405	16,31
3.	Obsługa i serwis sprzętu informatycznego w delegaturach Krajowego Biura Wyborczego	1.038.481	0,81
4.	Działalność komisarzy wyborczych	1.259.832	0,99
5.	Funkcjonowanie inspekcji komisarzy wyborczych	423.694	0,34
6.	Druki i formularze wyborcze	601.636	0,47
7.	Obwieszczenia o wynikach głosowania i wynikach wyborów w województwach	153.107	0,12
8.	Podanie do publicznej wiadomości liczby mieszkańców w gminie oraz składów terytorialnych komisji wyborczych	132.401	0,10

<i>Lp.</i>	<i>Rodzaj wydatków</i>	<i>Zrealizowane wydatki w złotych</i>	<i>Struktura wydatków w procentach</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
9.	Inne wydatki (transport, opłaty telekomunikacyjne, obsługa techniczna itp.)	1.149.370	0,90
II	Wydatki na wybory do rad gmin oraz wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast	40.275.555	31,55
1.	Wydatki kancelaryjne gminnych (miejskich) komisji wyborczych	359.424	0,28
2.	Obsługa gminnych (miejskich) komisji wyborczych	524.160	0,41
3.	Diety zryczałtowane członków gminnych komisji wyborczych w związku z głosowaniem w dniu 27.10.2002 r. i w dniu 10.11.2002 r.	5.883.790	4,61
4.	Diety zryczałtowane członków obwodowych komisji wyborczych w związku z głosowaniem w dniu 10.11.2002 r	14.584.393	11,42
5.	Druk obwieszczeń o podziale gminy na obwody głosowania	354.841	0,28
6.	Druk obwieszczeń o podziale gminy na okręgi wyborcze	260.617	0,20
7.	Druk obwieszczeń o listach kandydatów do rad gmin oraz obwieszczeń o kandydatach na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast	737.456	0,59
8.	Druk kart do głosowania	9.016.725	7,06
9.	Inne wydatki (transport, plakatowanie obwieszczeń, dyżury służb technicznych itp.)	6.511.192	5,10
10.	Zapewnienie sprzętu informatycznego i jego obsługa na potrzeby gminnych komisji wyborczych	2.042.957	1,60
III	Wydatki na wybory do rad powiatów	7.714.941	6,04
1.	Wydatki kancelaryjne powiatowych komisji wyborczych	563.086	0,44
2.	Obsługa powiatowych komisji wyborczych	848.991	0,67
3.	Diety zryczałtowane członków powiatowych komisji wyborczych	489.765	0,39
4.	Druk i plakatowanie obwieszczeń o listach kandydatów na radnych	295.978	0,23
5.	Druk kart do głosowania	3.159.611	2,47
6.	Inne wydatki (usługi pocztowe transportowe itp.)	1.083.332	0,85
7.	Druk i plakatowanie obwieszczeń o podziale powiatów na okręgi wyborcze	159.302	0,12
8.	Zapewnienie sprzętu informatycznego i jego obsługa na potrzeby powiatowych komisji wyborczych	1.114.876	0,87
IV	Wydatki na wybory do sejmików województw	6.502.648	5,09
1.	Obsługa wojewódzkich komisji wyborczych	253.261	0,20
2.	Diety zryczałtowane członków wojewódzkich komisji wyborczych	28.206	0,02
3.	Druk i plakatowanie obwieszczeń o listach kandydatów na radnych	148.984	0,12
4.	Druk kart do głosowania	5.507.139	4,31
5.	Inne wydatki (usługi transportowe, pocztowe itp.)	543.716	0,42
6.	Zapewnienie sprzętu informatycznego i jego obsługa na potrzeby wojewódzkich komisji wyborczych	21.342	0,02

<i>Lp.</i>	<i>Rodzaj wydatków</i>	<i>Zrealizowane wydatki w złotych</i>	<i>Struktura wydatków w procentach</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
V	Wydatki służące wyborom wszystkich szczebli samorządu	47.245.472	37,02
1.	Sporządzanie spisów wyborców ^{*)}	3.795.066	2,97
2.	Uzupełnienie wyposażenia lokali wyborczych ^{*)}	4.059.910	3,18
3.	Wydatki kancelaryjne obwodowych komisji wyborczych ^{*)}	3.591.443	2,82
4.	Obsługa obwodowych komisji wyborczych ^{*)}	5.254.223	4,12
5.	Diety zryczałtowane członków obwodowych komisji wyborczych związane z głosowaniem w dniu 27.10.2002 r.	30.544.830	23,93

(-) Kazimierz Wojciech Czaplicki

^{*)} Wydatki dotyczyły głosowania w dniu 27.10 i 10.11 2002 r.

* Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 7 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu RP sporządziła i przedstawiła Prezydentowi RP, Marszałkowi Sejmu i Marszałkowi Senatu informację o realizacji przepisów ustawy oraz propozycje ich zmian i uzupełnień.

Informacja

o realizacji przepisów ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w wyborach przeprowadzonych w dniu 23 września 2001 r. wraz z propozycją zmian i uzupełnień przepisów ustawy.

Na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499, Nr 74, poz. 786 i Nr 154, poz. 1802 oraz z 2002 r. Nr 14, poz. 128 i Nr 113, poz. 984) Państwowa Komisja Wyborcza przedkłada niniejszą informację o realizacji przepisów ustawy wraz z propozycją ich zmian i uzupełnień.

Sposób wykonania przepisów Ordynacji wyborczej Państwowa Komisja Wyborcza przedstawiła w „Sprawozdaniu z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 23 września 2001 r.”, które przedłożono dnia 16 października 2001 r. Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu i Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.

Z treści „Sprawozdania” wynika, że przepisy Ordynacji wyborczej pozwoliły na sprawne i zgodne z prawem przeprowadzenie wyborów. Szczegółowy opis poszczególnych faz postępowania wyborczego opartego na przepisach ustawy oraz aktach wykonawczych wydanych na jej podstawie uzasadnia odstępianie od szczegółowego omówienia realizacji wszystkich przepisów ustawy i ograniczenie niniejszej informacji do tych przepisów, które na tle doświadczeń z wyborów wymagają zmian lub uzupełnień.

Przedłożenie kompleksowego wniosku w sprawie potrzeby ewentualnych zmian przepisów Ordynacji wyborczej, zwłaszcza w zakresie regulacji prawnych dotyczących zasad gospodarki finansowej komitetów wyborczych stało się możliwe dopiero obecnie, ze względu na konieczność zebrania odpowiednich doświadczeń:

- związanych z zastosowaniem nowych, przepisów Ordynacji wyborczej zmienionych ustawą z dnia 21 grudnia 2001 r. o zmianie ustaw: o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, Prawo emerytalne, o partiach politycznych, o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych, o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej, Prawo telekomunikacyjne, o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe”, o spółdziel-

niach mieszkaniowych, o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006, o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych oraz o utracie mocy ustawy o kasach oszczędnościowo-budowlanych i wspieraniu przez państwo oszczędzania na cele mieszkaniowe (Dz. U. Nr 154, poz. 1802); przepisy te pozwoliły na przyjmowanie z zastrzeżeniami lub odrzucanie sprawozdań wyborczych w zależności od wagi naruszeń prawa przez komitety wyborcze oraz pewną racjonalizację i liberalizację sankcji finansowych za niektóre naruszenia przepisów dotyczących gospodarki finansowej przez obniżenie dotacji podmiotowej z budżetu państwa oraz subwencji przysługującej partiom politycznym uczestniczącym w wyborach,

- wynikających z przebiegu spraw toczących się przed Sądem Okręgowym w Warszawie o orzeczenie, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, przypadku na rzecz Skarbu Państwa kwot pozyskanych lub wydatkowanych w kampanii wyborczej przez komitety wyborcze,
- dotyczących łącznego stosowania powiązanych ze sobą przepisów Ordynacji wyborczej i przepisów ustawy o partiach politycznych po ich nowelizacji oraz wykorzystaniu ich w praktyce podczas oceny rocznych sprawozdań finansowych partii politycznych oraz sprawozdań z wydatków ich Funduszy Wyborczych.

Doświadczenia te pozwoliły na pogłębioną ocenę funkcjonowania przepisów Ordynacji wyborczej i ujawnienie problemów wymagających zmian legislacyjnych.

Problemy tego rodzaju w ujęciu systematyki przepisów Ordynacji wyborczej są następujące.

1. Na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 2 Ordynacji wyborczej do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy sprawowanie nadzoru nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców. Ordynacja wyborcza nie precyzuje jednak sposobu i środków wykonywania nadzoru w tym zakresie w stosunku do organów gminy, które prowadzą rejestr wyborców (art. 11 ust. 5) i sporządzają oraz aktualizują spis wyborców (art. 17 ust. 5) jako zadania zlecone. Art. 16 i art. 24 Ordynacji wyborczej zawierające upoważnienia dla ministra właściwego do spraw administracji publicznej, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, do określenia, w drodze rozporządzeń sposobu prowadzenia i aktualizowania rejestru wyborców, wzoru rejestru itp. oraz sposobu sporządzania i udostępniania spisu wyborców, wzoru spisu, metod jego aktualizacji itp. pomijają kwestie nadzoru Państwowej Komisji Wyborczej nad wykonaniem tych zadań przez gminy. Na

skutek tego brak jest uregulowań prawnych określających sposób sprawowania nadzoru przez Państwową Komisję Wyborczą w omawianym zakresie.

W tym stanie prawnym Państwowa Komisja Wyborcza nie ma możliwości wykonywania ustawowo powierzonego jej obowiązku sprawowania nadzoru nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców.

Proponuje się dodać art. 39a w brzmieniu:

„Art. 39a.

1. Czynności wynikające z nadzoru, o którym mowa w art. 39 ust. 1 pkt 2 Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje za pośrednictwem Krajowego Biura Wyborczego, które uprawnione jest w szczególności do:
 - 1) sprawowania kontroli prawidłowego prowadzenia rejestru wyborców i spisów wyborców oraz ich aktualizacji a także przekazywania w tym zakresie zaleceń i uwag wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta),
 - 2) żądania informacji o stanie aktualizacji rejestru wyborców i spisów wyborców,
 - 3) upowszechniania systemu prowadzenia rejestru wyborców i sporządzania spisów wyborców techniką komputerową,
 - 4) zarządzania kontrolnych wydruków wykazów wyborców z rejestru wyborców oraz żądania informacji o liczbie wyborców wpisanych do rejestru wyborców,
 - 5) przekazywania wojewodom ocen i uwag dotyczących stanu ewidencji ludności w związku z prowadzeniem rejestru wyborów w gminach.
 2. Dla wykonania czynności wynikających z nadzoru Państwowej Komisji Wyborczej osoby upoważnione przez Kierownika Krajowego Biura Wyborczego i dyrektorów delegatur Krajowego Biura Wyborczego mają prawo wglądu do kart osobowych mieszkańców i kart dodatkowych rejestru wyborców, dokumentacji dotyczącej prowadzenia rejestru wyborców oraz do sporządzonych spisów wyborców.
 3. Kierownik Krajowego Biura Wyborczego przedkłada Państwowej Komisji Wyborczej – w terminach przez nią ustalonych- informacje o realizacji zadań, o których mowa w ust. 1”.
2. Doświadczenia zebrane podczas wyborów i opinie okręgowych komisji wyborczych wskazują na niewydolność merytoryczną obwodowych komisji wyborczych wynikającą z faktu, że do ich składu pełnomocnicy komitetów wyborczych często zgłaszają osoby nieprzygotowane lub niepredystynowane ze względu na wiek, stan zdrowia lub brak niezbędnych

umiejętności do wykonywania obowiązków członków obwodowych komisji wyborczych. Skutkiem takiej sytuacji są liczne błędy w pracy obwodowych komisji wyborczych, zwłaszcza w zakresie ustalania wyników głosowania w obwodzie. W wyborach odnotowano także przypadki niewykonywania obowiązków przez niektórych członków obwodowych komisji wyborczych lub naruszania przez nich przepisów prawa wyborczego. W art. 50 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej nie przewidziano możliwości odwołania członka obwodowej komisji wyborczej z tego powodu. Celowe byłoby także powołanie obwodowych komisji wyborczych nie na 21 dni przed dniem wyborów a na 14 dni przed dniem wyborów.

W związku z tym **proponuje się:**

- 1) w art. 48 ust. 1 liczbę „21” zastąpić liczbą „14”,
 - 2) wzmocnienie merytoryczne komisji przez zwiększenie liczby osób wskazanych do komisji przez wójta, burmistrza (prezydenta miasta), zgodnie z art. 48 ust. 2 pkt 2 Ordynacji wyborczej, z jednej do dwóch lub trzech, przy odpowiednim zmniejszeniu liczby członków komisji spośród kandydatów zgłaszanych przez pełnomocników wyborczych,
 - 3) dodanie nowego przepisu przyznającego okręgowej komisji wyborczej prawo do odwołania członka obwodowej komisji wyborczej w przypadku stwierdzenia niewykonywania przez niego obowiązków lub naruszenia prawa wyborczego.
3. W wyborach miały miejsce przypadki naruszenia prawa przez zarządy gmin przy powoływaniu obwodowych komisji wyborczych. Ze względu na krótkie terminy czynności wyborczych występowanie do wojewody o podjęcie czynności w ramach nadzoru nad zgodnością z prawem działalności gminy nie jest skutecznym sposobem usunięcia uchybień. Tak więc okręgowe komisje wyborcze w razie naruszeń prawa przy powoływaniu obwodowych komisji wyborczych pozbawione są prawnych możliwości oddziaływania na zarządy gmin (obecnie na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast), co uzasadnia potrzebę zmian w Ordynacji wyborczej.
- Proponuje się** zatem, aby w art. 48 ust. 10 ustawy dopuścić, aby obwodową komisję wyborczą mogła powołać okręgowa komisja wyborcza nie tylko po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w ust. 1 (najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów), ale także w wypadku stwierdzenia, że wójt gminy powołał obwodową komisję wyborczą z naruszeniem prawa. Podjęcie uchwały przez okręgową komisję wyborczą powodowałoby z mocy prawa uchylenie zarządzenia wójta gminy.
4. Doświadczenia z przeprowadzonych wyborów potwierdziły przydatność nowej instytucji prawa wyborczego, którą są pełnomocnicy okręgowych komisji wyborczych powoływani na podstawie art. 47 ust. 1 ustawy do sprawdzania w wyznaczonych rejonach lub gminach arytmetycznej poprawności ustalenia wyników głosowania w obwodach. Działania pełno-

mocników spowodowały, że większość błędów w ustaleniu tych wyników została usunięta na miejscu przed doręczeniem protokołów okręgowym komisjom wyborczym. Powszechnym postulatem okręgowych komisji wyborczych, który podziela Państwowa Komisja Wyborcza, jest zrezygnowanie ze sporządzania przez obwodowe komisje wyborcze zestawień wyników głosowania w obwodzie, które zgodnie z art. 74 ust. 1 i 3 ustawy stanowiły podstawę sprawdzania arytmetycznej poprawności ustalonych wyników i zastąpienie ich kopiami protokołów głosowania w obwodzie. Ułatwiłoby to pracę obwodowych komisjach wyborczych oraz wyeliminowało błędy związane ze złym odwzorowaniem w zestawieniach danych z protokołów.

Proponuje się art. 74 ust. 1 nadać brzmienie: „Kopię protokołu głosowania w obwodzie obwodowa komisja wyborcza niezwłocznie przekazuje pełnomocnikowi, o którym mowa w art. 47 ust. 1, wyznaczonemu przez właściwą okręgową komisję wyborczą” oraz ust. 3 nadać brzmienie: „3. Tryb przekazywania i przyjmowania przez pełnomocnika oraz sposób postępowania z kopią protokołu określa Państwowa Komisja Wyborcza”.

5. Przebieg kampanii wyborczej ujawnił, że w wielu gminach, a szczególnie na terenie miast brak jest wydzielonych miejsc, przeznaczonych na wywieszanie urzędowych obwieszczeń wyborczych oraz plakatów wyborczych komitetów wyborczych.

Proponuje się zatem w art. 90 dodać ust. 2a ustalający, że wójt gminy (burmistrz, prezydent miasta) przed rozpoczęciem kampanii wyborczej wyznaczy na obszarze gminy odpowiednią liczbę miejsc przeznaczonych na bezpłatne umieszczanie urzędowych obwieszczeń wyborczych i plakatów komitetów wyborczych oraz poda wykaz tych miejsc do publicznej wiadomości.

- 6.a) Zgodnie z art. 111 ust. 1 środki finansowe komitetu wyborczego partii politycznej mogą pochodzić jedynie z Funduszu Wyborczego tej partii tworzonego na podstawie przepisów ustawy o partiach politycznych. Analogiczne przepisy (art. 35 ust. 1 i 2) zawiera ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 i Nr 154, poz. 1802 oraz z 2002 r. Nr 127, poz. 1089). Fundusz Wyborczy jest rachunkiem bankowym, na którym gromadzi się środki pieniężne. Art. 111 ust. 4 Ordynacji wyborczej dopuszcza otrzymywanie przez komitet wyborczy partii politycznej wartości niepieniężnych, co jest niespójne z powołanymi przepisami.

W związku z tym **proponuje się** w art. 111 wyrazy „ust. 1-3” zastąpić wyrazami „ust. 2 i 3” oraz dodać zdanie „komitet wyborczy partii politycznej nie może otrzymywać wartości niepieniężnych”.

- b) Na podstawie art. 111 ust. 6 komitet wyborczy wyborców może zaciągnąć kredyty bankowe na cele związane z wyborami. Przepisy Ordynacji wyborczej nie precyzują jednak

osób poręczycieli takich kredytów. Brak tych uregulowań tworzy lukę prawną, która może prowadzić poprzez spłatę poręczzonego kredytu do faktycznego finansowania kampanii wyborczej komitetu przez osoby ujęte zakazem, np. przez osobę prawną.

W związku z tym, **proponuje się** dodać w art. 111 ust. 7 w brzmieniu:

„7. Poręczycielem kredytu mogą być wyłącznie osoby, o których mowa w ust. 2 z zastrzeżeniem, iż kwota przeznaczona przez osobę fizyczną nie może być wyższa od dozwolonej łącznej sumy wpłat od osoby fizycznej wymienionej w art. 113 ust. 3 z wyłączeniem poręczenia pochodzącego od osób, o których mowa w art. 104 pkt 3”.

7. Art. 112 ust. 1 zakazuje przekazywania środków finansowych i wartości niepieniężnych przez jeden komitet wyborczy na rzecz innego komitetu wyborczego. Przepis ten wymagałby uzupełnienia o zakaz wspólnego prowadzenia i finansowania kampanii wyborczej np. w formie wspólnych ulotek i plakatów wydawanych przez komitety wyborcze. W ostatnich wyborach zakaz taki formułowany był w trybie wyjaśnień Państwowej Komisji Wyborczej.

W związku z tym **proponuje się** w art. 112 ust. 1, na końcu zdania skreślić kropkę i dodać wyrazy *„oraz wspólne prowadzenie i finansowanie kampanii wyborczej.”*

8. W celu zapewnienia pełnej skuteczności zakazu pozyskiwania środków przez komitet wyborczy po dniu wyborów (art. 110 ust. 4 pkt 1) należałoby uzupełnić przepisy Ordynacji wyborczej o przepis nakazujący umieszczenie w umowie rachunku bankowego zastrzeżenia o zablokowaniu wpływów na rachunek bankowy po dniu wyborów. Obowiązek analogicznego zastrzeżenia w umowie rachunku bankowego mógłby dotyczyć także odmowy przyjęcia na rachunek bankowy wpłat dokonywanych przez osoby fizyczne (z naruszeniem art. 111 ust. 1) na rzecz komitetu wyborczego partii politycznej oraz w formie gotówkowej (z naruszeniem art. 113 ust. 2) - na rachunek koalicyjnego komitetu wyborczego lub rachunek komitetu wyborczego wyborców. Zasadne byłoby wówczas rozszerzenie także zakresu stosowania sankcji karnej przewidzianej w art. 224 pkt 2 również na niewprowadzenie do umowy z bankiem zastrzeżenia dotyczącego przyjmowania wpłat po dniu wyborów.

Do Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP należałoby wprowadzić analogiczny do treści art. 83d ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602 ze zmianami) przepis mówiący, że podstawą do otwarcia rachunku bankowego komitetu wyborczego jest postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu, o którym mowa w art. 103, czyli o utworzeniu komitetu wyborczego lub udziale w wyborach komitetu wyborczego partii politycznej.

Komitety wyborcze nie posiadają osobowości prawnej, a za ich zobowiązania majątkowe zgodnie z art. 104 Ordynacji wyborczej ponoszą odpowiedzialność podmioty, które utworzyły komitet. Mimo tego, doświadczenia z wyborów parlamentarnych w 2001 r. a także z wyborów samorządowych w 2002 r. wskazują, że w toku prowadzenia gospodarki finansowej dla wystawiania faktur niezbędne jest, aby komitety wyborcze posiadały numery identyfikacji podatkowej (NIP), o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. Nr 142, poz. 702 ze zmianami). Na podstawie art. 5 ust. 3 powyższej ustawy warunkiem nadania numeru NIP przez właściwy urząd skarbowy, jest posiadanie numeru identyfikacyjnego REGON, co wiąże się z koniecznością dokonania wpisu do rejestru gospodarki narodowej. Wymaga to odpowiedniego uregulowania w Ordynacji wyborczej.

W związku z tym **proponuje się**, aby w art. 113:

a) w ust. 1 dodać drugie zdanie o treści: *„Postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego stanowi podstawę do otwarcia rachunku bankowego komitetu, dokonania wpisu do rejestru gospodarki narodowej (REGON) oraz nadania numeru identyfikacji podatkowej (NIP) na zasadach określonych w odrębnych przepisach.”*

b) dodać nowy ust. 1a w brzmieniu: *„1a. Umowa rachunku bankowego zawarta w imieniu komitetu wyborczego musi zawierać zastrzeżenie, że wpłaty na rachunek komitetu wyborczego mogą być dokonywane jedynie do dnia wyborów czekiem, przelewem, kartą płatniczą, ze wskazanych przez dany komitet wyborczy dozwolonych źródeł. W związku z zakazem, o którym mowa w art. 110 ust. 4 pkt 1 za dzień dokonania wpłaty należy rozumieć datę polecenia przelewu środków na rzecz komitetu wyborczego.”*

c) w art. 224 dotychczasowy pkt. 1) zastąpić nowym w brzmieniu: *„1) narusza zasady określone w art. 113 ust. 1 i 1a dotyczące gromadzenia środków finansowych komitetu wyborczego,”*.

9. Doświadczenia z wyborów wskazują, że termin 3 miesięcy od dnia wyborów, określony w art. 120 ust. 1 ustawy, na złożenie przez pełnomocnika wyborczego sprawozdania wyborczego wraz z opinią biegłego rewidenta jest terminem zbyt krótkim, przy uwzględnieniu wysokości dochodów i wydatków niektórych komitetów oraz związanej z tym bardzo obszernej dokumentacji, a także czasochłonności czynności związanych z wyborem biegłych i zawarciem z nimi umów, a następnie badaniem sprawozdań wyborczych. Optymalne zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej jest wydłużenie tego terminu do 4 miesięcy.

W związku z tym **proponuje się** w art. 120 ust. 1 liczbę „3” zastąpić liczbą „4”.

10. Art. 122 ust. 1 Ordynacji wyborczej przed zmianą dokonaną ustawą z dnia 21 grudnia 2001 r. o zmianie ustaw, w tym o zmianie ustawy o partiach politycznych i ustawy Ordynacja wyborcza do Sejmu RP i do Senatu RP (Dz. U. Nr 154, poz. 1802) przewidywał, że każde naruszenie przepisów o finansowaniu kampanii wyborczej powoduje odrzucenie sprawozdania wyborczego przez Państwową Komisję Wyborczą. Art. 126 przed zmianą dokonaną na podstawie wymienionej ustawy przewidywał w takim wypadku całkowitą utratę przez komitet wyborczy prawa do dotacji podmiotowej za zdobyte mandaty i do subwencji przyznawanej na podstawie ustawy o partiach politycznych.

Po nowelizacji tych przepisów odrzucenie sprawozdania wyborczego następuje tylko w ściśle określonych przypadkach przewidzianych w art. 122 ust. 1 pkt 3 lit. a-d i rodzi złagodzone skutki z art. 126 w postaci obniżenia dotacji podmiotowej i subwencji o równowartość trzykrotności środków pozyskanych lub wydatkowanych z naruszeniem przepisów stanowiących podstawą odrzucenia sprawozdania wyborczego. Obniżenie to nie może być jednak większe niż 75% dotacji i subwencji przysługującej przed ich obniżeniem. Pozostałe naruszenia prawa poza wymienionymi w art. 122 ust. 1 pkt 3 lit. a-d stanowią uchybienie, którego stwierdzenie nie ma wpływu na wysokość dotacji podmiotowej i subwencji.

1) Nowelizacja wymienionych przepisów wykazuje określone niekonsekwencje i braki, a w szczególności art. 122 ust. 1 pkt 3 nie pozwala na odrzucenie sprawozdania wyborczego w wypadku stwierdzenia, że:

- komitet wyborczy dopuścił się podania w sprawozdaniu wyborczym nieprawdziwych danych lub danych opartych na sfalszowanych dokumentach finansowych dołączonych do sprawozdania,

- komitet wyborczy gromadził i wydatkował środki finansowe bez założenia rachunku bankowego lub poza takim rachunkiem, a więc w sposób wyłączający kontrolę bankową dokonywanych operacji finansowych (naruszenie art. 113 ust. 1) i umożliwiający weryfikację danych zawartych w sprawozdaniu wyborczym.

W związku z tym **proponuje się** dodanie w art. 122 ust. 1 pkt. 3 litery e) i litery f) w brzmieniu:

„e) nieprawdziwych danych w sprawozdaniu”;

„f) nie dopełnienia obowiązku gromadzenia środków finansowych na rachunku bankowym”.

11. Przepis art. 122 ust. 1 pkt. 3 lit. b) stanowi, że odrzucenie sprawozdania następuje w wypadku stwierdzenia przekazania koalicyjnemu komitetowi wyborczemu albo komitetowi wyborczemu wyborców lub przyjęcia przez komitet środków finansowych lub wartości

niepieniężnych z naruszeniem przepisów art. 111 ust. 2-4. Wynika z tego, że powodem odrzucenia sprawozdania może być zarówno przekazanie jak i przyjęcie środków finansowych, tj. z pominięciem obowiązków darczyńcy jak i obdarowanego. Ostatnia nowelizacja Ordynacji wyborczej (Dz. U. z 2002 r. Nr 127, poz. 1089) przewidziany w art. 127 ust. 1 ograniczyć przypadek korzyści majątkowych na rzecz Skarbu Państwa, z powodu naruszenia określonych przepisów ustawy, ale tylko do wypadku przyjęcia korzyści majątkowej przez komitet wyborczy. Konsekwencją tej zmiany powinna być nowelizacja przepisu art. 122 ust. 1 pkt. 3 lit. b), zapewniająca spójność omawianych przepisów.

W związku z tym **proponuje się** art. 122 ust. 1 pkt. 3 lit. b) nadać brzmienie: *„b) przyjęcia przez koalicyjny komitet wyborczy albo komitet wyborczy wyborców środków finansowych lub wartości niepieniężnych z naruszeniem przepisów art. 111 ust. 2-4, ”*.

12. Zgodnie z art. 123 ust. 1-4 tryb zaskarżenia uchwały Państwowej Komisji Wyborczej przewidziany jest wyłącznie w przypadku odrzucenia sprawozdania wyborczego komitetu wyborczego. Obowiązujący przepis nie obejmuje zatem możliwości zaskarżenia uchwały o przyjęciu sprawozdania wyborczego ze wskazaniem na uchybienia (art. 122 ust. 1 pkt 2), w tym także skutkujące sankcją przypadku korzyści na rzecz Skarbu Państwa na podstawie art. 127 ust. 1 Ordynacji. W tej sytuacji jednoinstancyjność rozstrzygnięcia, pociągającego skutki finansowe, może spotkać się z zarzutem niekonstytucyjności wskazanego przepisu. W związku z tym, **proponuje się** nowe brzmienie art. 123 ust. 1:

„Art. 123.1. W przypadku odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania wyborczego komitetu wyborczego lub przyjęcia sprawozdania wyborczego ze wskazaniem na uchybienia pełnomocnik finansowy ma prawo, w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia, wnieść do Sądu Najwyższego skargę na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej.”

13. W razie odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania wyborczego i nieskutecznego zaskarżenia uchwały Państwowej Komisji Wyborczej do Sądu Najwyższego, przysługująca partii politycznej, która utworzyła komitet wyborczy partii politycznej albo koalicyjny komitet wyborczy, subwencja, o której mowa w art. 28 i art. 29 ustawy o partiach politycznych, zgodnie z art. 126 Ordynacji wyborczej zostaje pomniejszona o kwotę stanowiącą równowartość trzykrotności wysokości środków pozyskanych lub wydatkowanych z naruszeniem przepisów, o których mowa w art. 122 ust. 1 pkt 3 lit. a)-d). Przepis ten nie stanowi w sposób jednoznaczny, czy pomniejszenie dotyczy subwencji przysługującej za jeden rok, czy za okres całej kadencji. Kwestii tej nie wyjaśnia także art. 28 ust. 1

ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 ze zmianami).

14. Przepisy Ordynacji wyborczej określające zakazy i dozwolone źródła pochodzenia oraz terminy i formy przekazywania środków finansowych komitetom wyborczym operują terminami „pozyskiwanie środków finansowych przez komitet wyborczy” - art. 110 ust. 1-4 i „środki finansowe mogą pochodzić jedynie z...” - art. 111 ust. 1 i 5, „przekazywanie środków finansowych” - art. 111 ust. 2, 112 ust. 1 oraz „środki finansowe mogą być wpłacane” - art. 113 ust. 2 i 3. Zróźnicowanie i brak wyjaśnienia tych pojęć w ustawie, a szczególnie brak przepisu określającego sposób odmowy przyjęcia (zwrotu) darowizny dokonanej z naruszeniem prawa powoduje, że komitet wyborczy obciążają skutki prawne tych darowizn niezawinionych przez komitet, do ewentualnego odrzucenia sprawozdań wyborczych komitetów na podstawie art. 122 ust. 1 pkt 3 Ordynacji wyborczej włącznie.

Istnieje zatem potrzeba jednoznacznego unormowania sprawy odmowy przyjęcia przez komitet wyborczy środków przekazanych z naruszeniem prawa.

W związku z tym **proponuje się** aby w art. 127 dodać nowy ust. 1a w brzmieniu „*1a. Przepis ust. 1 nie dotyczy korzyści majątkowych przekazanych komitetowi z naruszeniem przepisów niniejszej ustawy, których komitet wyborczy nie przyjął lub zwrócił darczyńcy w nieprzekraczalnym terminie 30 dni od daty przekazania darowizny.*”

15. Obowiązujące przepisy art. 127 Ordynacji wyborczej nie określają podmiotu reprezentującego Skarb Państwa w postępowaniu sądowym i egzekucyjnym o przepadek korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów ustawy. Unormowanie powyższej sprawy określiłoby jednoznacznie obowiązki Państwowej Komisji Wyborczej i obowiązki Ministra Finansów reprezentowanego przez wskazany przez niego podmiot w postępowaniu i egzekucji orzeczonych należności na rzecz Skarbu Państwa, co obecnie jest przedmiotem różnic interpretacyjnych między Państwową Komisją Wyborczą a urzędami skarbowymi.

W związku z tym **proponuje się**, aby w art. 127 dodać nowy ust. 3a w brzmieniu: „*3a. W postępowaniach sądowych w sprawach przepadku korzyści majątkowych oraz w postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym tych spraw Skarb Państwa reprezentuje Minister Finansów lub wskazany urząd skarbowy przez Ministra Finansów*”.

16. Na podstawie art. 144 ust. 5 pkt 3 Ordynacji wyborczej do zgłoszenia każdej listy okręgowej kandydatów na posłów lub do zgłoszenia kandydata na senatora, w przypadku gdy kandydat, w związku z kandydowaniem na funkcję publiczną, wcześniej składał oświadczenie, o którym mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-

1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz. U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428 ze zmianami) zamiast tego oświadczenia załącza się informację kandydata o wcześniejszym złożeniu tego oświadczenia. Praktyka dowodzi, że informacje te były niepełne zarówno, co do danych personalnych kandydata jak też treści złożonego oświadczenia i organu, któremu zostało złożone. Powodowało to perturbacje w podaniu treści oświadczeń „lustracyjnych” w obwieszczeniach okręgowych komisji wyborczych i ich odszukaniu w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie (sądzie lustracyjnym).

Proponuje się w art. 144 ust. 5 pkt 3 dodać zdanie *„Wzór informacji określi Państwowa Komisja Wyborcza”*.

17. Art. 160 ust. 2 i 3 oraz art. 202 ustawy określa zasady kwalifikowania oddanych głosów jako głosy nieważne w wyborach do Sejmu i Senatu. Nie obejmuje to sytuacji, w której wyborca zamazał kratkę przy nazwisku kandydata lub postawił w kratce inny znak niż znak „x”, a więc głosował niezgodnie z art. 160 ust. 1 lub art. 201 ust. 1 ustawy. Państwowa Komisja Wyborcza, dokonując niezbędnej wykładni przepisów ustawy uznała, że głos taki należy uznać za nieważny. Sprawa wymaga jednak regulacji ustawowej, gdyż dotyczy istoty wyborów i ustalania ich wyniku.

Proponuje się w art. 160 dodać ust. 3a w brzmieniu:

„3a. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania wyborca zamazał kratkę umieszczoną z lewej strony obok nazwiska któregośkolwiek kandydata umieszczonego na liście okręgowej lub postawił w kratce inny znak aniżeli znak „x”. W art. 202 dodać ust. 4 w brzmieniu: „4. Jeżeli na karcie do głosowania kratka przy nazwisku kandydata została zamazana, albo postawiono w niej inny znak aniżeli znak „x”, to taką kartę uznaje się za ważną z głosami nieważnymi”.

18. Przepisy art. 68 i przepisy karne zawarte w rozdziale 35 Ordynacji wyborczej nie zapobiegają sygnalizowanym przypadkom, że niektórzy wyborcy wynoszą z lokalu wyborczego karty do głosowania otrzymane od obwodowej komisji wyborczej i udostępniają je innym osobom w celu fałszowania wyników głosowania poprzez wielokrotne głosowanie przez umówionych wyborców przy użyciu więcej niż jednej karty. Motywem wynoszenia i udostępniania karty do głosowania jest osiągnięcie korzyści materialnej, a osób organizujących i uczestniczących w tym procederze wpływanie na wynik głosowania i fałszowania wyników wyborów.

W związku z tym proponuję się dodanie:

1) Art. 68a w brzmieniu:

„Art. 68a.1. Przekazywanie lub udostępnianie przez wyborcę innej osobie karty do głosowania, której wyborca nie wrzucił do urny wyborczej jest zabronione do czasu ustalenia wyników głosowania w obwodzie.

2. Pozyskiwanie lub wykorzystywanie w głosowaniu karty do głosowania pochodzącej od wyborcy, który nie wykorzystał jej w głosowaniu, powielanie takiej karty lub przekazywanie jej albo powielonej odbitki karty do głosowania innym wyborcom jest zabronione do czasu ustalenia wyników głosowania w obwodzie.

2) Art. 218a i 218b, w rozdziale 35 w brzmieniu:

„Art.218a. Wyborca, który narusza zakaz określony w art. 68a ust.1 przekazywania lub udostępniania innej osobie karty do głosowania, której nie wykorzystał w głosowaniu, przed ustaleniem wyników głosowania w obwodzie podlega grzywnie od 1000 do 10.000 złotych.

„Art. 218b. Kto narusza zakaz określony w art. 68a ust.2 pozyskiwania lub wykorzystywania w głosowaniu karty do głosowania pochodzącej od wyborcy, który nie wykorzystał jej w głosowaniu, powielania takiej karty lub przekazywania jej albo powielonej odbitki karty do głosowania innym wyborcom przed ustaleniem wyników głosowania w obwodzie podlega grzywnie, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.”

WYMIANA DOŚWIADCZEŃ Z ZAGRANICĄ

- * W dniach 24 - 26 kwietnia 2003 r. przedstawiciel Krajowego Biura Wyborczego Henryk Bielski uczestniczył w Londynie w posiedzeniu Zarządu Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych Centralnej i Wschodniej Europy. Spotkanie było poświęcone problematyce przygotowań do Konferencji Stowarzyszenia planowanej w październiku 2003 r.